ВІСНИК ПРОКУРАТУРИ

1'2019

Засновано
10 червня 1999 року

Свідоцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 23630–13470ПР

Співзасновники
Національна академія прокуратури України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Головний редактор
Микола Якимчук

Видавець
Національна академія прокуратури України
вул. Мельникова, 81-б, м. Київ, 04050
тел.: (044) 206-15-61
www.napu.com.ua
vpu.ap.gp@gmail.com

© Генеральна прокуратура України, 2019
© Національна академія прокуратури України, 2019

Відповідальний редактор: *Лідія Зелінська*
Редактори випуску:
Наталія Панфілова, Тетяна Помазанова
Верстка та дизайн обкладинки:
Оксана Колосюк

Формат 64x90/16
Папір офсетний. Друк цифровий.
Наклад 451 прим.
Зам. № 19-1-30-1

Підписано до друку 30.01.2019

Виготовлення оригінал-макета та друк:
Національна академія прокуратури України
вул. Мельникова, 81-б, м. Київ, 04050

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 4001 від 10.03.2011

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Якимчук Микола Костянтинович	головний редактор, перший проректор Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук, професор
Стрижевська Анжела Анатоліївна	заступник Генерального прокурора, кандидат юридичних наук
Барандич Світлана Павлівна	відповідальний секретар, начальник редакційного відділу Національної академії прокуратури України
Блажівський Євген Миколайович	доктор юридичних наук
Водянніков Олександр Юрійович	національний радник з юридичних питань Координатора проектів ОБСЄ в Україні, член Ради з питань судової реформи, консультант Конституційної комісії, кандидат юридичних наук
Гетьман Анатолій Павлович	проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України
Гриценко Іван Сергійович	декан юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор
Губерський Леонід Васильович	ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філософських наук, професор, академік НАН України
Дьомін Юрій Михайлович	старший викладач відділу підготовки прокурорів з нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство, Інституту підвищення кваліфікації прокурорів Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук, професор
Єнін Євгеній Володимирович	заступник Генерального прокурора, кандидат політичних наук
Капліна Оксана Володимирівна	завідувач кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України
Козьяков Ігор Миколайович	начальник відділу науково-методичного забезпечення прокурорської діяльності поза сферою кримінальної юстиції Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук, професор
Костенко Олександр Миколайович	завідувач відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України

Костенко Сергій Костянтинович	член Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів
Косюта Михайло Васильович	професор кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор
Литвак Олег Михайлович	доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України
Ліщина Іван Юрійович	заступник міністра юстиції України – уповноважений у справах Європейського суду з прав людини
Маляренко Василь Тимофійович	доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України
Мінченко Сергій Іванович	проректор Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, габілітований доктор правничих наук
Нор Василь Тимофійович	завідувач кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України
Погорецький Микола Анатолійович	завідувач кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор
Попов Георгій Володимирович	директор Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук
Руденко Микола Васильович	професор кафедри кримінально-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор
Середа Григорій Порфирович	доктор юридичних наук, професор
Сторожук Дмитро Анатолійович	перший заступник Генерального прокурора
Тацій Василь Якович	ректор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України
Тихий Володимир Павлович	радник президії НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України
Холодницький Назар Іванович	заступник Генерального прокурора – керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, кандидат юридичних наук
Шемшученко Юрій Сергійович	директор Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України

У НОМЕРІ

44 Роман Шестопалов:
Напрями роботи правоохоронних органів Дніпропетровщини щодо протидії організованій злочинності

75 Володимир Даруда, Роман Самко:
Захист інтересів держави у сфері містобудівної діяльності: представницький чи кримінально-правовий механізм?

91 Ольга Загорська, Людмила Шмаль:
Дружба в соціальних мережах як прояв приватного інтересу: за і проти

ЗМІСТ

ОФІЦІЙНО

Делегація Генеральної прокуратури України
на чолі з Юрієм Луценком здійснила робочий візит до міста Вільнюса 6

У Генеральній прокуратурі України відбулась зустріч з Послом Швейцарської Конфедерації 7

ГПУ та Мін'юст підписали спільний наказ щодо реалізації пілотного проекту
«Програма відновлення неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні злочину» 8

ПІДСУМКИ

Інформація про виконання заходів,
передбачених Річною національною програмою
під егідою Комісії Україна – НАТО на 2018 рік, затвердженою Указом Президента України 11

Про результати роботи Головного слідчого управління
Генеральної прокуратури України за 2018 рік 15

Результати наглядової діяльності та реагування прокурорів
на порушення конституційних прав громадян
при застосуванні примусових заходів за адміністративні правопорушення 18

СЬОГОДЕННЯ

Анатолій Коваленко, Алла Мороз:
Дітей-злочинців чи неповнолітніх, потерпілих
від кримінальних правопорушень, – кого насамперед
має захистити ювенальний прокурор? 20

Олег Синишин:
Ефективне використання координаційних повноважень прокурора
для протидії злочинності здійснюється на Хмельниччині 26

Олег Янків:
Робота з розгляду звернень громадян і юридичних осіб –
пріоритетний напрям діяльності прокуратури Вінницької області 32

Роман Шестопалов:
Напрями роботи правоохоронних органів Дніпропетровщини
щодо протидії організованій злочинності 44

Лілія Куліковська:
За втручання прокуратури Тернопільської області
засуджені особи відбуватимуть покарання, якого уникали 56

Денис Шульга:
Успіхи роботи органів прокуратури Миколаївської області
у виявленні злочинів у бюджетній сфері 60

Микола Ющук:
Завдяки реалізації представницьких повноважень прокурорів
на Тернопільщині судами задоволено 109 позовів на суму 225,3 млн гривень 63

Позитивний досвід прокуратури Чернігівської області у сфері представницької діяльності 67

ПРАВОДОПОМОГА

Володимир Даруда, Роман Самко:
Захист інтересів держави у сфері містобудівної діяльності:
представницький чи кримінально-правовий механізм? 75

Борис Індиченко:
Публічні закупівлі: внесення змін до договору про поставку
як підстава кримінальної відповідальності 82

Світлана Неворотіна:
Належний розподіл обов'язків у прокуратурі
як один із важливих організаційно-управлінських чинників 85

ПРОТИДІЯ

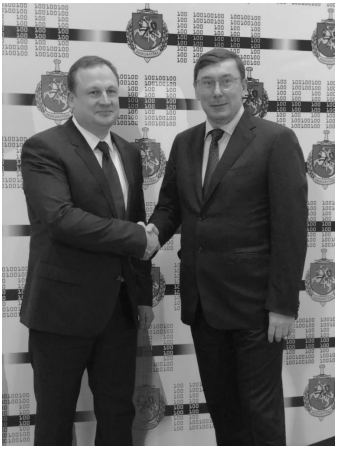
Ольга Загорська, Людмила Шмаль:
Дружба в соціальних мережах як прояв приватного інтересу: за і проти 91

НОВІ ВИДАННЯ 17, 25, 59, 74, 96

Відповідальність за достовірність інформації, точність імен та прізвищ несуть автори.
Матеріали редагуються та можуть бути скорочені.
Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів публікацій.

Використано фото, надані прес-службами регіональних прокуратур, та матеріали, розміщені у вільному доступі в мережі Інтернет.

ДЕЛЕГАЦІЯ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ НА ЧОЛІ З ЮРІЄМ ЛУЦЕНКОМ ЗДІЙСНИЛА РОБОЧИЙ ВІЗИТ ДО МІСТА ВІЛЬНЮСА

На запрошення Генерального прокурора Литовської Республіки делегація Генеральної прокуратури України на чолі з Юрієм Луценком перебувала з робочим візитом у столиці держави – місті Вільнюсі.

Українські гості взяли участь у заходах з нагоди 100-річчя утворення прокуратури Литовської Республіки.

У межах урочистостей представники Генеральної прокуратури України провели двосторонні зустрічі з керівництвом генеральних прокуратур Литовської Республіки, Латвійської Республіки, Естонської Республіки, Грузії, Республіки Молдова, під час яких обговорили актуальні питання співпраці у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією.

Крім того, члени української делегації долучилися до роботи конференції «Прокуратура в епоху штучного інтелекту. Неочікувані виклики», присвяченої висвітленню питань незалежності діяльності прокурорів, співпраці з Євроюстом, боротьби з кіберзлочинністю та інших проблем, що постають перед правоохоронними органами у XXI столітті.

У ГЕНЕРАЛЬНІЙ ПРОКУРАТУРІ УКРАЇНИ ВІДБУЛАСЬ ЗУСТРІЧ З ПОСЛОМ ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ

Заступник Генерального прокурора Євгеній Єнін провів зустріч з Надзвичайним і Повноважним Послом Швейцарської Конфедерації в Україні та Молдові Гійомом Шойрером та представниками Міжнародного центру з повернення активів Базельського інституту управління.

Під час заходу обговорено питання запровадження Швейцарською агенцією з розвитку та співробітництва нового проекту «Повернення активів та публічна доброчесність в Україні» та напрямів його реалізації.

Євгеній Єнін подякував швейцарській стороні за сталу допомогу Україні у сфері розшуку та повернення активів колишніх високопосадовців і пов'язаних з ними осіб, указавши на особливо важливу роль іноземних партнерів у цьому питанні.

Гійом Шойрер запевнив у підтримці Швейцарською Конфедерацією комплексу реформ, які відбуваються в Україні, та готовності продовжувати співпрацю у правоохоронній сфері.

Сторони висловили упевненість щодо подальшого плідного співробітництва у питаннях повернення активів та боротьби зі злочинністю. Зустріч стала черговим кроком у поглибленні двостороннього діалогу між представниками України та Швейцарії.

ГПУ ТА МІН'ЮСТ ПІДПИСАЛИ СПІЛЬНИЙ НАКАЗ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПІЛОТНОГО ПРОЕКТУ «ПРОГРАМА ВІДНОВЛЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ, ЯКІ Є ПІДОЗРЮВАНИМИ У ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНУ»

Генеральний прокурор України Юрій Луценко та Міністр юстиції України Павло Петренко підписали спільний наказ Міністерства юстиції України та Генеральної прокуратури України «Про реалізацію пілотного проекту ,,Програма відновлення неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні злочину''». Також на заході були присутні заступник Генерального прокурора Євгеній Єнін, перший заступник Міністра юстиції, голова Міжвідомчої координаційної ради з питань правосуддя для дітей Олена Сукманова і виконувач обов'язків Голови Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні Лора Білл.

Юрій Луценко зазначив, що відповідно до Мінімальних стандартних правил ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила), під час провадження щодо неповнолітніх правопорушників у разі можливості не слід вдаватися до офіційного розгляду справи компетентним органом влади. Він повідомив, що у зв'язку із цим за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні Генеральною прокуратурою України та Мін'юстом запроваджується пілотний проект «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні злочину» (Програма).

Генеральний прокурор України поінформував, що для запровадження пілотного проекту було обрано шість регіонів: Донецьку, Львівську, Луганську, Миколаївську, Одеську та Харківську області.

За словами керівника відомства, умовами для використання Програми є: наявність потерпілої сторони; вчинення неповнолітнім уперше злочину невеликої або середньої тяжкості; визнання неповнолітнім факту вчинення злочину; згода неповнолітнього і потерпілого на участь у Програмі.

Юрій Луценко зазначив, що згідно з Програмою прокурор має поінформувати неповнолітнього, його законного представника та потерпілого, його законного представника про можливість реалізації Програми шляхом залучення адвоката-медіатора регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги та укладення угоди про застосування Програми відновлення; роз'яснити, що результати участі у Програмі враховуватимуться під час прийняття рішення про наявність підстав для звільнення від кримінальної відповідальності або закриття кримінального провадження.

Генеральний прокурор України наголосив на таких позитивних наслідках впровадження програми:

– скорочення витрат бюджетних коштів на судовий розгляд;

– зменшення часу спілкування неповнолітнього з правоохоронними органами та судом, що не травмуватиме його психіку;

– потерпілий братиме участь у перевихованні неповнолітнього правопорушника та отримає відшкодування заподіяної йому шкоди, у тому числі моральної;

– залучення громадських організацій та соціальних служб до роботи з неповнолітнім правопорушником для виправлення його поведінки, наповнення його дозвілля суспільно корисною діяльністю (гуртки, спортивні секції, робота тощо).

Юрій Луценко | Дякую представництву ЮНІСЕФ, Міністерству юстиції України та всім нашим колегам за такий ґрунтовний підхід. Прокурори зроблять все від них залежне, щоб цей експеримент став дійсністю.

Міністр юстиції України Павло Петренко зі свого боку подякував Юрію Луценку і міжнародним партнерам за розроблення та початок реалізації Програми.

Павло Петренко | Це – не просто пілотний проект чи юридична процедура. Це важливий життєвий внесок у процедуру допомоги українським дітям стати повноцінними членами суспільства і через десятиріччя творити історію України – не з-за тюремних ґрат, а працюючи на благо нашої країни.

Виконувач обов'язків Голови Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні Лора Білл висловила подяку представникам Генеральної прокуратури України та Міністерства юстиції України за зусилля у продовженні роботи над проектами відновної юстиції, відновного правосуддя для неповнолітніх. Вона зазначила, що Програма стане ефективним інструментом для фахівців, які працюватимуть з дітьми.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКОНАННЯ ЗАХОДІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ РІЧНОЮ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПРОГРАМОЮ ПІД ЕГІДОЮ КОМІСІЇ УКРАЇНА – НАТО НА 2018 РІК, ЗАТВЕРДЖЕНОЮ УКАЗОМ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

У Річній національній програмі під егідою Комісії Україна – НАТО на 2018 рік, затвердженій Указом Президента України від 28 березня 2018 року (Програма), а також Додатку 1 до неї передбачено, що головною метою реформування прокуратури є удосконалення організації та діяльності прокуратури України з метою імплементації європейських стандартів, підвищення ефективності демократичного цивільного контролю над діяльністю органів прокуратури, забезпечення відкритості та прозорості в їх діяльності.

Як середньострокові цілі Програми наводяться: збалансування системи прокуратури, оптимізація складу її компонентів відповідно до покладених завдань; удосконалення кадрової політики, системи підготовки кваліфікованих фахівців; запобігання зовнішньому втручанню у діяльність органів прокуратури.

Пріоритетними завданнями на 2018 рік для органів прокуратури визначено: удосконалення законодавства України в частині забезпечення виконання функцій прокуратури з урахуванням реформування системи правосуддя; запровадження електронного документообігу в органах прокуратури.

Генеральна прокуратура України продовжує здійснювати послідовну роботу щодо поліпшення кадрової політики та системи підготовки кваліфікованих фахівців в органах прокуратури.

Як зазначено в одному з пунктів Програми, головною метою реформи прокуратури є удосконалення організації та діяльності прокуратури з метою імплементації європейських стандартів.

Після набрання чинності Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року Генеральна прокуратура України реалізувала цілу низку організаційно-практичних заходів, спрямованих на реформування органів прокуратури України, зокрема оптимізацію штатної чисельності прокурорів, забезпечення доступу до прокурорської професії осіб без досвіду роботи в органах прокуратури та впровадження ефективних і прозорих конкурсних процедур відбору кандидатів на посади прокурорів і слідчих.

За участю структурних підрозділів Генеральної прокуратури України вироблено зміни до нормативних актів та організаційно-розпорядчих документів з актуальних питань кадрової роботи. Наприклад, розроблено законопроект про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» в частині запрова-

дження процедури оцінювання прокурорів та зміни до Положення про преміювання працівників органів прокуратури, Національної академії прокуратури України та членів Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів.

Для удосконалення організації роботи у 2018 році на виконання положень Закону України «Про державне бюро розслідувань» у структурі Генеральної прокуратури України утворено самостійний структурний підрозділ, працівники якого здійснюють процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях слідчих Державного бюро розслідувань. Такі структурні підрозділи утворено і у регіональних прокуратурах. Одночасно вжито ефективні заходи щодо якісного та оперативного формування їх кадрового складу.

Окрім того, у зв'язку із завершальним етапом виконання органами прокуратури функції досудового розслідування проводилася робота щодо поступового зменшення кількості посад слідчих органів прокуратури.

Завдяки вжитим заходам загальну штатну чисельність слідчих органів прокуратури за вказаний період зменшено майже у два з половиною рази (із 738 до 322 посад).

Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів (Комісія), яка здійснює добір на вакантні та тимчасово вакантні посади прокурорів у місцевих прокуратурах та на посади прокурорів в органах прокуратури вищого рівня на конкурсних засадах за результатами кваліфікаційного іспиту, співбесіди та успішного проходження спеціальної підготовки в Національній академії прокуратури України, своїм рішенням від 21 листопада 2018 року затвердила результати кваліфікаційного іспиту та список кандидатів на посаду прокурора місцевої прокуратури із 355 осіб.

Також Комісія провела кілька етапів конкурсного добору на зайняття вакантних і тимчасово вакантних посад прокурорів у Генеральній прокуратурі України та регіональних прокуратурах. Упродовж 2017–2018 років оголошено конкурси для зайняття 41 посади у Генеральній прокуратурі України та 302 посад у регіональних прокуратурах. За результатами їх проведення Комісією внесено подання про призначення 34 кандидатів на посади у Генеральній прокуратурі України та 141 кандидата – у регіональних прокуратурах. Наразі тривають конкурси, оголошені 21 листопада та 20 грудня 2018 року, на 57 посад у регіональних прокуратурах.

Відповідно до ст.ст. 39, 41 Закону України «Про прокуратуру» вдосконалено порядок призначення прокурорів на окремі адміністративні посади в системі прокуратури та звільнення з цих посад.

Загалом упродовж 2018 року на розгляді Ради прокурорів України перебувало 93 матеріали щодо призначення прокурорів на адміністративні посади, з яких 17 – надійшли безпосередньо від прокурорів, які претендували на зайняття адміністративних посад. На підставі рекомендацій Ради прокурорів

України Генеральним прокурором України призначено чотирьох прокурорів областей, 24 заступники прокурорів областей та 36 керівників місцевих прокуратур. Стосовно одного прокурора, рекомендованого Радою прокурорів України для призначення на посаду керівника місцевої прокуратури, Генеральним прокурором України прийнято обґрунтоване рішення про відмову у призначенні на адміністративну посаду.

У минулому році на розгляд Ради прокурорів України Генеральною прокуратурою України, у тому числі за поданнями керівників регіональних прокуратур, направлено 37 матеріалів щодо звільнення прокурорів з адміністративних посад. На підставі рекомендацій Ради прокурорів України Генеральним прокурором України звільнено одного прокурора області, шістьох заступників прокурорів областей та 26 керівників місцевих прокуратур. Стосовно чотирьох керівників місцевих прокуратур Рада прокурорів України не рекомендувала звільнення з адміністративної посади.

Упродовж 2018 року в Національній академії прокуратури України підвищили кваліфікацію 2687 прокурорів і слідчих органів прокуратури та 54 державні службовці. З них 1675 осіб пройшли навчання за дистанційною формою. Крім того, працівниками Академії проведено виїзні навчання з 428 працівниками.

З метою узгодження з вимогами ст. 38 Закону України «Про прокуратуру» Комісія своїм рішенням від 17 жовтня 2018 року затвердила нову редакцію Порядку проведення конкурсу для зайняття вакантної або тимчасово вакантної посади прокурора в порядку переведення до органу прокуратури вищого рівня.

Слід звернути увагу, що на розгляд Парламенту подано законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із прийняттям Закону України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)" (в частині забезпечення реалізації функцій прокуратури)», розроблений робочою групою у складі працівників Генеральної прокуратури України і Національної академії прокуратури України. Вказану робочу групу створено з метою підготовки пропозицій щодо внесення змін до законодавства в частині діяльності органів прокуратури у зв'язку із прийняттям та набранням чинності 30 вересня 2016 року Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» та зміною функцій прокуратури.

Варто зазначити, що у вказаному законопроекті пропонується визначити повноваження прокурора з реалізації нових функцій, зміст понять «публічне обвинувачення», «організація досудового розслідування», «процесуальне керівництво досудовим розслідуванням». До того ж передбачається внесення змін до Закону України «Про контррозвідувальну діяльність».

Упродовж 2018 року в Генеральній прокуратурі України та прокуратурі Автономної Республіки Крим здійснювалася дослідна експлуатація інформа-

ційної системи «Система електронного документообігу органів прокуратури України».

Відповідно до наказу Генеральної прокуратури України «Про впровадження в промислову експлуатацію та забезпечення функціонування інформаційної системи „Система електронного документообігу органів прокуратури України"» з 1 січня 2019 року вказану Систему введено в експлуатацію органів прокуратури України всіх рівнів.

У зазначеному наказі керівництву Генеральної прокуратури України, керівникам самостійних структурних підрозділів Генеральної прокуратури України, керівникам регіональних, місцевих та військових прокуратур доручено забезпечити ведення діловодства в частині реєстрації та опрацювання вхідних, вихідних і внутрішніх документів у «Системі електронного документообігу органів прокуратури України».

Таким чином, захід, передбачений одним із пунктів Програми, можна вважати виконаним у повному обсязі.

Разом із тим для посилення стану законності та запобігання злочинності, а також з метою реформування правоохоронних органів та органів прокуратури Головною військовою прокуратурою розроблено Концепцію реформування правоохоронних органів у воєнній сфері та проведено системну роботу щодо створення окремого військового правоохоронного органу, завдяки чому буде сформовано багатофункціональний, належно забезпечений, професійний інститут, спроможний на належному рівні протидіяти корупційним та іншим кримінальним правопорушенням у воєнній сфері, крім того, виконувати інші завдання за призначенням.

Проведено значний обсяг роботи для розроблення відповідного законопроекту «Про Державне бюро військової юстиції», прийняття якого дасть змогу забезпечити розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із веденням агресивної війни проти України, та інших злочинів, вчинених у воєнній та оборонній сферах.

За результатами розгляду Комітетом Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності законопроекту «Про Державне бюро військової юстиції» прийнято рішення рекомендувати Верховній Раді України прийняти зазначений законопроект у першому читанні за основу.

ПРО РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ ГОЛОВНОГО СЛІДЧОГО УПРАВЛІННЯ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ЗА 2018 РІК

Незважаючи на структурні зміни протягом 2018 року та скорочення штату слідчих на 33%, Головне слідче управління Генеральної прокуратури України відповідно до Перехідних положень Кримінального процесуального кодексу України та Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про Державне бюро розслідувань» надалі здійснює досудове розслідування кримінальних проваджень, розпочатих до 19 листопада 2017 року, та забезпечує ефективне розслідування резонансних та актуальних кримінальних правопорушень, у тому числі за фактами корупційних злочинів.

Упродовж 2018 року слідчими Головного слідчого управління ГПУ **розслідувано 935 кримінальних проваджень** та **завершено досудове розслідування у 182 кримінальних провадженнях. До суду направлено 51 обвинувальний акт** у кримінальних провадженнях, зокрема 21 стосовно 36 осіб – про корупційні кримінальні правопорушення.

Так, за минулий рік розслідувано та закінчено низку актуальних кримінальних проваджень.

У квітні скеровано до суду обвинувальний акт стосовно уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб – ліквідатора банку та посередників у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого **ч. 4 ст. 368-4 КК України,** які одержали неправомірну вигоду в розмірі 5 млн доларів США.

У жовтні направлено до суду обвинувальний акт за фактами порушень у земельній сфері стосовно чотирьох керівників Харківської міської ради у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених **ч. 5 ст. 27, ч. 4 ст. 190, ч. 2 ст. 28, ч. 2 ст. 364, ч. 2 ст. 15, ч. 5 ст. 27, ч. 4 ст. 190, ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 28, ч. 2 ст. 364 КК України,** та двох керівників суб'єктів господарювання за **ч. 4 ст. 190, ч. 3 ст. 15, ч. 4 ст. 190 КК України,** які, зловживаючи владою і службовим становищем, сприяли незаконному заволодінню земельними ділянками на території міста Харкова загальною площею 65 га вартістю понад 200 млн гривень.

У грудні направлено до суду обвинувальний акт у кримінальному провадженні стосовно службової особи одного з товариств, яка у співучасті з іншими невстановленими досудовим розслідуванням особами шляхом вчинення правочинів із використанням підроблених документів сприяла рейдерському захопленню суб'єкта господарської діяльності та легалізувала доходи, отримані злочинним шляхом, чим завдано шкоди в особливо великих розмірах на загальну суму 115 тис. 569 гривень.

Також минулого місяця направлено до суду обвинувальний акт за **ч. 2 ст. 28, ч.ч. 1, 2 ст. 366, ч.ч. 3, 4, 5 ст. 191 КК України** стосовно колишнього керівника одного з державних підприємств та фактичних власників двох суб'єктів господарювання, які, діючи за попередньою змовою між собою та з невстановленими слідством особами, упродовж 2012–2014 років під час виконання робіт з теплосанації об'єктів соціальної сфери заволоділи коштами держбюджету на суму в 12 тис. 313 гривень.

Слідчими Головного слідчого управління ГПУ впродовж 2018 року **забезпечено відшкодування збитків** у кримінальних провадженнях на суму майже **190 млн грн,** з яких заподіяної злочинами шкоди інтересам держави і територіальних громад та у сфері земельних правовідносин – на суму майже 142 млн грн. Також **накладено арешт** на суму понад **145 млн грн,** вилучено грошей і цінностей на 773 тис. грн та пред'явлено позовів з метою забезпечення відшкодування збитків на суму понад 44 млн гривень.

Не зупиняючись на досягнутих результатах роботи, слідчі Головного слідчого управління ГПУ надалі активно вживають заходи з протидії корупції.

За 2018 рік направлено **21 обвинувальний акт у кримінальних провадженнях з ознаками корупції,** з них 10 – за фактами одержання неправомірної вигоди. Серед обвинувачених три правоохоронці, дев'ять керівників державних підприємств, установ, органів місцевого самоврядування.

Найбільший розмір отриманої незаконної винагороди державними службовцями та службовцями місцевого самоврядування встановлено у кримінальному провадженні за підозрою службової особи Затоківської селищної ради Білгород-Дністровського району Одеської області, яка вимагала та одержала неправомірну вигоду у розмірі 129 тис. дол. США за сприяння у позитивному вирішенні питання щодо передачі земельних ділянок в оренду суб'єктам господарювання для здійснення сільськогосподарської діяльності.

У лютому 2018 року до суду направлено обвинувальний акт у кримінальному провадженні за підозрою депутата Рівненської міської ради та його спільника, які вимагали неправомірну вигоду за сприяння у прийнятті рішення.

Також у серпні 2018 року скеровано до суду обвинувальний акт у кримінальному провадженні за підозрою слідчого структурного підрозділу Києво-Святошинської об'єднаної ДПІ Головного управління Державної фіскальної служби України у Київській області, який, діючи умисно, з корисливих мотивів, вимагав та отримав неправомірну вигоду в особливо великому розмірі (20 тис. дол. США) за неперешкоджання у здійсненні господарської діяльності низці суб'єктів господарювання та непритягнення до кримінальної відповідальності за начебто ухилення від сплати податків.

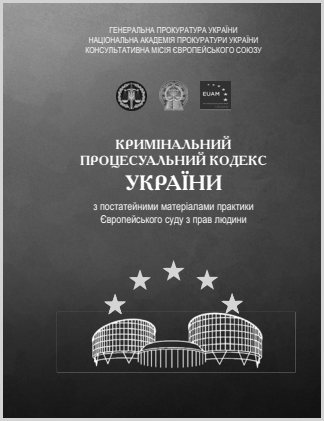
Окрім цього, у грудні 2018 року направлено до суду обвинувальний акт у кримінальному провадженні за підозрою арбітражного керуючого, яка, дію-

чи умисно, з корисливих мотивів, шляхом вимагання, одержала неправомірну вигоду у сумі 35 тис дол. США за вирішення питання про зняття арешту з майна державного підприємства.

На початок 2019 року залишок незакінчених кримінальних проваджень у слідчих Головного слідчого управління Генеральної прокуратури України становив 347 проваджень, у яких 23 особам вже повідомлено про підозру, що свідчить про скерування найближчим часом до судових органів для розгляду по суті чергових кримінальних проваджень.

Головним слідчим управлінням Генеральної прокуратури України вживаються вичерпні заходи для забезпечення ефективного та об'єктивного розслідування злочинів у розумні строки.

НОВІ ВИДАННЯ

Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини: довідкове видання / уклад.: Севрук Ю.Г., Столітній А.В., Сапін О.В., Мала О.Р., Снігар М.І. та інші; за ред. Ю.Г. Севрука, А.В. Столітнього. – Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. – 924 с.
ISBN 978-617-7500-51-2

У Кодексі в контексті відповідних частин і статей КПК України наведено витяги з конкретних рішень Європейського суду з прав людини у справах проти тієї чи іншої держави – учасниці Ради Європи, у тому числі й проти України.

Використання цього видання суддями, слідчими суддями, процесуальними керівниками, слідчими, адвокатами при здійсненні функціональних обов'язків сприятиме належній реалізації завдань кримінального провадження та неухильному додержанню на національному рівні конституційних прав і свобод людини при розслідуванні злочинів і як додатковий бажаний результат – зменшенню кількості обґрунтованих скарг проти України до Європейського суду з прав людини.

РЕЗУЛЬТАТИ НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РЕАГУВАННЯ ПРОКУРОРІВ НА ПОРУШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ЗА АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Упродовж минулого 2018 року під час здійснення нагляду за додержанням законів при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення прокурори у регіонах систематично проводили перевірки з питань додержання закону і прав затриманих у місцях тимчасового тримання органів державної прикордонної та міграційної служб, спеціальних установах і кімнатах для затриманих та доставлених органів поліції.

З урахуванням взятих на себе Україною міжнародних зобов'язань особлива увага зверталася на дотримання прав громадян та іноземців, насамперед під час їх адміністративного доставляння, затримання і тримання у спеціальних установах, забезпечення права на захист, отримання безоплатної правової допомоги, послуг перекладача, гуманне поводження із затриманими тощо.

За результатами перевірок органів Національної поліції виявлено факти незаконного адміністративного арешту, затримання осіб, штучного створення підстав для застосування таких заходів примусу, незаконного звільнення від відповідальності шляхом фальсифікації офіційних документів, неналежного поводження із затриманими.

З метою усунення допущених порушень закону прокурорами внесено майже тисячу документів реагування, за результатами розгляду яких до дисциплінарної відповідальності притягнуто понад 900 службових осіб, звільнено 9 незаконно утримуваних осіб, скасовано, приведено у відповідність із вимогами законодавства 18 актів.

Крім того, органи прокуратури особливу увагу звертають на організацію роботи з питань нагляду за додержанням законів при застосуванні заходів адміністративного примусу до нелегальних мігрантів.

Так, у Генеральній прокуратурі України проводилися наради, на яких розроблено спільні заходи з питань забезпечення законності при виявленні та триманні нелегальних мігрантів. За втручання Генеральної прокуратури України узгоджено з вимогами чинного законодавства два нормативно-правові акти,

які регулюють питання діяльності пунктів тимчасового тримання іноземців та осіб без громадянства.

З метою організації ефективних перевірок контролюючими органами щороку на місця направлялися відповідні завдання та пам'ятки щодо порядку їх проведення. Опираючись на рекомендації, прокурори принципово реагували на факти порушень під час затримання та тримання нелегальних мігрантів, бездіяльності органів міграційної служби. Зокрема, впродовж минулого року задоволено понад 200 документів реагування з указаних питань, за результатами розгляду яких 50 посадовців притягнуто до відповідальності.

Унаслідок цього підвищилася ефективність діяльності органів міграційної служби щодо примусового видворення нелегальних мігрантів: якщо у 2017 році було видворено лише 214 іноземців, то минулоріч – удвічі більше.

Так само завдяки належній організації наглядової діяльності порівняно з минулими роками підвищилась ефективність діяльності на цьому напрямі і прикордонної служби. Так, у 2018 році виконано понад 80% рішень про примусове повернення іноземців та осіб без громадянства. До решти нелегалів застосовано процедуру примусового видворення.

На усунення порушень закону внесено близько 70 документів прокурорського реагування, до дисциплінарної відповідальності притягнуто понад 130 посадовців.

Перевірки дотримання вимог законодавства щодо виконання адміністративних стягнень у виді виправних і громадських робіт свідчать, що органи пробації допускають порушення закону при застосуванні цих примусових заходів.

Наприклад, у 2018 році на виконанні понад 6 місяців перебували більш ніж півтисячі постанов про застосування громадських робіт. Порушення на вказаному напрямі виявлено прокуратурами Волинської, Львівської, Київської, Миколаївської, Полтавської та інших областей.

Загалом за підсумками наглядової діяльності за додержанням законів при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення у 2018 році за документами реагування до відповідальності притягнуто понад 1300 службових осіб, звільнено 9 незаконно утримуваних осіб, на незаконні рішення суду внесено більш ніж 200 апеляційних скарг.

Анатолій Коваленко

прокурор Кіровоградської області,
державний радник юстиції 3 класу,
кандидат юридичних наук

Алла Мороз

начальник відділу ювенальної юстиції
Прокуратури Кіровоградської області,
радник юстиції

ДІТЕЙ-ЗЛОЧИНЦІВ ЧИ НЕПОВНОЛІТНІХ, ПОТЕРПІЛИХ ВІД КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, – КОГО НАСАМПЕРЕД МАЄ ЗАХИСТИТИ ЮВЕНАЛЬНИЙ ПРОКУРОР?

Україна, спираючись на численні міжнародні зобов'язання, повинна створити таку систему юстиції, яка має керуватися принципами, що забезпечують можливість дітям повноцінно реалізовувати свої права та передбачають обов'язок Уряду, судових, правоохоронних та інших органів належним чином, у межах цілісної державної політики захищати права цих категорій дітей і запобігати ризикам їхнього неблагополуччя.

Юкіе Мокуо,
голова Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ)
в Україні (2009–2014 рр.)[1]

Порушуючи проблематику компетенції ювенального прокурора на сторінках цього видання у жовтні 2016 року – у світлі тодішніх змін до Основного Закону України, ми вбачали за необхідне окреслити основні перепони, яких зазнали органи та служби, уповноважені на охорону дитинства.

[1] Міжнародно-правові акти у сфері ювенальної політики / Інститут законодавства Верховної Ради України; Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. Київ: ФОП Буря О.Д., 2014. 712 с.

Проте сьогодні постає інше гостре питання, яке вже зумовило дискусії у професійному колі, зокрема серед працівників різних підрозділів прокуратур усіх рівнів. Його суть полягає у тому, чи потрібно додавати до повноважень ювенальних прокурорів захист прав дітей, потерпілих від злочинів.

Останнім часом набуває суспільного резонансу проблема насильства у дитячому середовищі, зокрема у навчальних закладах, на що посилено звертають увагу міжнародні організації. Згідно з дослідженням ЮНІСЕФ, у 2017 році в Україні 24% дітей стали жертвами цькування (булінгу), 40% з таких нікому про це не розповідали. Водночас трапляється багато випадків розповсюдження принизливих, насильницьких дій у соціальних мережах. Поширення інформації в мережі Інтернет призводить до того, що діти дедалі частіше стають жертвами відеоігор, які спричиняють суїцидальну поведінку («Синій кит», «Момо» тощо).

За даними Єдиного реєстру досудових розслідувань, упродовж 2018 року 5 тисячами неповнолітніх скоєно майже 6 тисяч кримінальних правопорушень, з яких значну частку посідають протиправні діяння стосовно однолітків, у тому числі скоєні із застосуванням насильства (фізичного чи психічного) та на території навчального або іншого закладу для дітей. Проте наведені статистичні дані – це лише верх айсберга, адже дітей, потерпілих від насилля з боку дорослих у кілька разів більше (!). Назвати точну цифру в цьому випадку складно, бо частина подій не доходять до правоохоронних органів через низку причин (як ось, небажання батьків писати заяву за фактами легких тілесних ушкоджень, недоставлення дитини до медичних закладів, страх підлітка говорити про подію тощо).

Аналіз змісту галузевого наказу Генерального прокурора України від 6 грудня 2014 року № 16гн «Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей»[2] свідчить, що перед прокурорами усіх рівнів поставлено завдання здійснення щоденного моніторингу подій, які відбуваються із дітьми на ввірених територіях.

Але на практиці перед ювенальними прокурорами («ювенальні прокурори» вживається стосовно тих прокурорів усіх рівнів, які уповноважені на захист прав і свобод дітей, – *авт.*) постає проблема неможливості здійснення процесуального керівництва та нагляду за додержанням законів у кримінальних провадженнях, де діти є потерпілою стороною, оскільки вказаним наказом Генерального прокурора, який сьогодні діє в частині, що не суперечить Конституції та іншим законам України, ювенальних прокурорів уповноважено на здійснення нагляду та безпосередньо процесуального керівництва у кримінальних провадженнях стосовно підлітків, які вчинили злочини та суспільно небезпечні діяння.

[2] Про організацію діяльності органів прокуратури України щодо захисту прав і свобод дітей: наказ Генерального прокурора України від 06.12.2014 № 16гн / Генеральна прокуратура України: офіційний веб-портал. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102 (дата звернення: 14.01.2019).

Будьмо відвертими: в масиві незліченних подій та правопорушень, які щоденно проходять через підрозділи нагляду за додержанням законів у кримінальних провадженнях регіональних прокуратур та прокурорів, не уповноважених на захист прав дітей у місцевих прокуратурах, актуальність одного-двох випадків на день за фактами спричинення дитині, наприклад, легких тілесних ушкоджень у школі чи вдома, частково нівелюється.

Разом із тим систематичний булінг (bullying, від англ. bully – «хуліган, забіяка, задирака, грубіян, насильник», тлумачиться як утиск, дискримінація, цькування. Цей термін означає тривалий процес свідомого жорстокого ставлення (фізичного і психічного) з боку дитини або групи до іншої дитини або інших дітей) може кардинально змінити ставлення дитини до себе та оточуючих, якщо вчасно цього не зупинити.

> Перед ювенальними прокурорами постає проблема неможливості здійснення процесуального керівництва та нагляду за додержанням законів у кримінальних провадженнях, де діти є потерпілою стороною, оскільки згідно з наказом Генерального прокурора України «Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей» їх уповноважено на здійснення нагляду та процесуального керівництва у кримінальних провадженнях стосовно вчинення підлітками злочинів і суспільно небезпечних діянь

Варто зазначити, що булінг як форма шкільного насилля, наближена до побоїв та мордування у кримінально-правовому контексті, є лише однією із масиву проблем, які має ґрунтовно вивчати та намагатися вирішити система ювенальної юстиції.

Якщо йдеться про статеві злочини, в яких малолітні діти потерпають від протиправних дій (переважно дорослих) не так фізично, як морально, отримуючи глибоку травму на все життя, слід акцентувати увагу на своєчасному залученні психологів та соціальних реабілітологів, а також максимальному усуненні неповнолітнього потерпілого від ситуацій, що на кожному кроці очікують його під час «стандартного слідства» у кримінальному провадженні, завдаючи травму (під словосполученням «стандартне слідство» автори розуміють досудове розслідування, яке здійснюється не уповноваженими спеціальними (ювенальними) слідчими та без використання альтернативних варіантів допиту потерпілої дитини, як пропонується у ст. 225 КПК України).

На переконання авторів, ювенальні прокурори не повинні «забирати» собі всі без винятку провадження, в яких діти є потерпілими (наприклад, про крадіжку телефону дорослим у підлітка), – насамперед вони мають здійснювати ті, що містять кваліфіковані склади, особливі обставини, де участь ювенального прокурора справді нагальна.

Тож убачається, що не слід перевантажувати наявних оперативних працівників дрібними злочинами дорослих стосовно дітей, що мають ознаки кримінальних проступків. Натомість особливу увагу потрібно приділити тим кримінальним провадженням, в яких потерпілий від злочину підліток не може адекватно протистояти негативному впливу кримінального процесу на його несформовану психіку та подальше життя в суспільстві (особливо це актуально для статевих злочинів у маленьких населених пунктах).

З огляду на сьогоднішні законодавчі зміни ювенальні прокурори місцевих прокуратур уповноважені займатися справами, в яких діти виступають і правопорушниками, і потерпілими. Водночас наявна і протилежна ситуація, коли складною справою стосовно дитини, яка потерпіла від насилля, займається прокурор, який не здобув необхідних практичних навичок для роботи у сфері ювенальної юстиції

Такі твердження випливають із простого арифметичного підрахунку щодо кількості ювенальних прокурорів на місцях та в апаратах регіональних прокуратур. У середньому в регіональних прокуратурах, залежно від області та штатного розпису, працюють три – п'ять прокурорів, уповноважених на захист прав і свобод дітей, у місцевих один – два.

Обставини, за яких змушені працювати ювенальні прокурори місцевих прокуратур, продиктовані сьогоднішніми законодавчими змінами. Мається на увазі практичне уповноваження керівником місцевої прокуратури одного працівника займатися справами, в яких діти виступають і правопорушниками, і потерпілими. Це значно посилює навантаження на одну особу й може зумовити поверховість у підході до процесуального керівництва під час розслідування таких категорій кримінальних проваджень.

Протилежною є ситуація, коли складною справою щодо дитини, яка потерпіла від насилля, займається не ювенальний прокурор, який не здобув необхідних практичних навичок для роботи у сфері ювенальної юстиції. В окремих випадках це може призвести не лише до замкнутості, небажання контактувати зі слідством потерпілого неповнолітнього (малолітнього), а й втрати доказів.

Пояснимо це на прикладі конкретного кримінального провадження за ч. 3 ст. 153 КК України, яке розслідувалося відділом поліції одного з районів Кіровоградської області.

Потерпілим у цій справі був трирічний хлопчик, який не міг пояснити обставини кримінального правопорушення. З урахуванням зазначеного керівник місцевої прокуратури доручив процесуальне керівництво саме ювенальному прокурору, який вчасно зрозумів необхідність залучення спеціалізованого фахівця. Останній провів певні психологічні заходи, під час яких дитина доступною їй мовою (кризовий дитячий психолог використовував такі способи, як

малюнки, моделювання ситуації через іграшки, стиль вільної розмови) надала вичерпні показання. Надалі фахівець був допитаний під час судового розгляду, він підтвердив та пояснив отримані ним результати психологічного дослідження. При цьому контакт дитини із законом зведено до мінімуму, винуватця знайдено, його вину доведено. Передумовою розкриття цього злочину стала саме вказівка дитини на особу правопорушника.

Слід навести поширену думку психологів про те, що малолітні діти, з якими трапляється будь-яка негативна ситуація, схильні до так званого психологічного ефекту заміщення. Тобто після спливу двох – трьох діб після події дитина автономно замінить негативну подію позитивними моментами та враженнями. Отже, необхідно своєчасно залучати психолога та реабілітолога до роботи з такими малолітніми потерпілими за принципом «по теплому сліду».

Ще однією проблемою під час розслідування насильницьких злочинів, яка є актуальною для слідчих і прокурорів Кіровоградщини і, очевидно, всіх інших регіонів, стала пряма суперечність між інтересами дитини-потерпілого та її законного представника.

Тут доречно зазначити про обставини конкретного кримінального провадження. Як згодом встановлено слідством, мати нанесла тяжкі тілесні ушкодження власній малолітній доньці, що призвели до спотворення обличчя та інших частин тіла. При цьому, усвідомивши тяжкість скоєного, мати залякала дівчинку, щоб та не давала викривальних показань стосовно неї, та вигадала легенду про стороннього нападника-чоловіка. Потерпіла малолітня особа послідовно давала показання згідно з маминими настановами. Розкриттю цього злочину сприяла тривала копітка робота психолога з дитиною, яку краяли любов до матері та біль від отриманих травм. Винну особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі на тривалий термін.

> Назріла необхідність розширення компетенції прокурорів, уповноважених на захист прав і свобод дітей, шляхом передачі під їхнє процесуальне керівництво кримінальних проваджень стосовно кваліфікованих складів кримінальних правопорушень, в яких потерпілими є діти

Наведений випадок не поодинокий. Дедалі частіше правоохоронці стають свідками ситуацій, коли мати/бабуся/батько грубо порушують права дитини, щоб певні обставини протиправних дій їхніх близьких не набули розголосу.

Так, в одному з віддалених сіл Кіровоградської області батько, будучи в стані алкогольного сп'яніння, покусав малолітнього сина за п'ятку, оскільки дитина кричала та заважала йому відпочивати. Мати відмовлялася від подання будь-яких заяв на чоловіка, виправдовувала його дії, що стало підставою для вилучення дитини з родини та заміни законного представника згідно з нормами ч. 4 ст. 44 КПК України.

Описані авторами практичні ситуації покликані довести, що назріла необхідність розширення компетенції прокурорів, уповноважених на захист прав і свобод дітей, шляхом передачі під їхнє процесуальне керівництво кримінальних проваджень стосовно кваліфікованих складів кримінальних правопорушень, в яких потерпілими є діти.

Убачається, що практично це можна здійснити розмежуванням компетенції підрозділів Генеральної прокуратури України, регіональних прокуратур та прокурорів прокуратур місцевого рівня в оновленому галузевому наказі Генерального прокурора України або внесенням змін до глави 38 Кримінального процесуального кодексу України.

НОВІ ВИДАННЯ

Підготовлено до друку науково-практичний посібник «Судовий допит», в якому розглянуто процесуальні й тактичні аспекти прямого, перехресного та одночасного допиту в суді.

Це друге видання, перероблене та доповнене з урахуванням законодавчих змін.

Олег Синишин
прокурор Хмельницької області,
державний радник юстиції 3 класу

ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ КООРДИНАЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА ДЛЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ НА ХМЕЛЬНИЧЧИНІ

Прокуратура Хмельницької області широко використовує повноваження, передбачені в ст. 25 Закону України «Про прокуратуру», щодо координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності.

У минулому році під головуванням прокурора області проведено дві координаційні наради, такі ж наради проведено керівниками місцевих прокуратур.

За результатами координаційних, міжвідомчих нарад розроблено ряд спільних, узгоджених заходів, спрямованих на покращення криміногенної ситуації в регіоні та виявлення кримінальних правопорушень на пріоритетних напрямах.

Також планувалось проведення комплексу заходів щодо викриття та припинення діяльності організованих злочинних груп, у тому числі з корумпованими зв'язками та у сфері незаконного обігу наркотичних засобів та зброї, протидії незаконному виробництву та обігу підакцизних товарів, особливо виявлення та припинення діяльності підпільних цехів, що виробляють фальсифіковані лікеро-горілчані вироби, та перекриття каналів їх надходження на територію області.

Завдяки спільним зусиллям правоохоронців у 2018 році на території області на 15,4% зменшено кількість кримінальних правопорушень. Показник рівня злочинності з розрахунку на 10 тис. населення майже ніж на третину нижчий від загальнодержавного.

Окрім того, зменшилась кількість особливо тяжких та тяжких злочинів, розбоїв, крадіжок із квартир, а також злочинів, вчинених у стані алкогольного сп'яніння.

Вищим, ніж загальнодержавний, є відсоток розкриття кримінальних правопорушень.

Посилено роботу правоохоронних органів щодо виявлення корупційних кримінальних правопорушень

Таких злочинів виявлено на 77% більше – 48 проти 27 у 2017 році.

Переважна більшість викритих у минулому році злочинів цієї категорії пов'язані з одержанням неправомірної вигоди. Її суми коливаються від 1,5 тис. грн до 3 тис. доларів США.

Серед корупціонерів – працівники поліції, патрульні, адвокати, керівництво виправної колонії, посадові особи Державної міграційної служби України, Держгеокадастру, Управління з охорони праці, облдержадміністрації, голови сільських (селищних) рад, керівники навчальних закладів і комунальних підприємств, працівники банку.

Найбільшу суму неправомірної вигоди вимагали керівники однієї з виправних колоній на Хмельниччині. Так, за сприяння засудженому за умисне вбивство в заміні невідбутої частини покарання у виді позбавлення волі на більш м'яке керівник установи та його заступник отримали неправомірну вигоду в розмірі 3 тис. доларів США.

Наразі особи перебувають у статусі підсудних, кримінальне провадження за **ч. 3 ст. 368 КК України** розглядається судом.

Також викрито посадовців державної виконавчої служби, які вимагали неправомірну вигоду в межах виконання судових рішень про стягнення аліментів.

Зокрема, старший державний виконавець одного із відділів ДВС Головного територіального управління юстиції в Хмельницькій області **вимагав 15 тис. грн у чоловіка, з якого у примусовому порядку стягуються аліменти** на утримання дитини.

За ці кошти він мав утриматись від винесення постанови про накладення на боржника штрафу, а також не вживати заходу у виді тимчасового обмеження у праві виїзду за межі країни.

Інший державний виконавець за видачу стороні провадження довідки, що підтверджує факт несплати аліментів на утримання дитини її батьком, отримав 2 тис. гривень.

Кримінальні провадження стосовно обох зловмисників наразі перебувають на розгляді у суді.

Активізовано діяльність щодо протидії злочинам у бюджетній сфері, яких минулого року виявлено на чверть більше

Наприклад, завдяки спільній роботі правоохоронців задокументовано факт **заволодіння бюджетними коштами, призначеними на проведення ремонту приміщення навчального закладу.**

Відповідно до договорів, укладених між одним із місцевих товариств та Ярмолинецькою райдержадміністрацією, суб'єкт господарювання взяв на себе зобов'язання виконати капітальний ремонт спортивного залу загальноосвітньої школи в районному центрі.

За результатами досудового розслідування, проведеного за процесуального керівництва Городоцької місцевої прокуратури, встановлено, що шляхом завищення обсягів виконаних робіт директор товариства заволодів бюджетними коштами на суму майже **147 тис. гривень.**

Обвинувальний акт у вказаному кримінальному провадженні за **ч.ч. 2, 3 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК України** направлено для розгляду до суду.

Окрім того, прокуратурою області до суду скеровано обвинувальний акт у кримінальному провадженні за **ч. 2 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК України** стосовно **директора одного з будинків-інтернатів для громадян похилого віку та інвалідів,** яка **привласнила 130 тис. грн бюджетних коштів,** виділених на утримання таких осіб.

Хмельницькою місцевою прокуратурою до суду направлено обвинувальні акти щодо колишнього директора одного із комунальних підприємств Хмельницької обласної ради, який підозрюється у вчиненні декількох корупційних правопорушень.

З метою особистого збагачення керівник, здійснивши низку **незаконних операцій із транспортними засобами підприємства,** звернув їх на власну користь та користь третіх осіб.

Також директор комунального підприємства шляхом **унесення до актів виконаних робіт завідомо недостовірних відомостей заволодів коштами обласного бюджету,** призначеними на ремонт приміщення загальноосвітньої школи-інтернату, в сумі **167 тис. гривень.**

Обвинувальні акти у вказаних кримінальних провадженнях перебувають на розгляді у суді.

Завдяки злагодженій роботі правоохоронців регіону виявлено 66 кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності

Під час розслідування кримінального провадження за процесуального керівництва Хмельницької місцевої прокуратури встановлено, що адвокат, перебуваючи у 2012 році на посаді юрисконсульта в одній із банківських установ, від імені начальника відділу банку **склав завідомо неправдиві офіційні документи** – листи з проханням зняти заборону на відчуження нерухомого майна, які підписав, завірив печаткою та надав нотаріусу.

На їх підставі приватним нотаріусом із державних реєстрів вилучено відповідні записи.

Унаслідок таких неправомірних дій службовця банку нерухомість вартістю близько 7 млн грн, яка перебувала в іпотеці фінансової установи для за-

безпечення виконання зобов'язань за отриманими кредитами, **була відчужена власниками на користь третіх осіб.**

Отриманими від реалізації майна грошовими коштами боржники розпорядилися на власний розсуд, а не для погашення заборгованості за кредитним зобов'язанням.

За ефективного здійснення процесуального керівництва Старокостянтинівською місцевою прокуратурою, після проведення комплексу слідчих та негласних слідчих дій встановлено факт заволодіння коштами Судової адміністрації України та Фонду соціального страхування України в особливо великих розмірах.

Так, упродовж 2012–2015 років житель міста Старокостянтинова, будучи керівником та виконувачем обов'язків керівника низки підприємств району, зловживаючи службовим становищем, шляхом **підроблення довідок про працевлаштування у нього вагітних жінок** та подальшого подання неправдивих заявок-розрахунків заволодів коштами Фонду соціального страхування України в сумі понад **1,6 млн грн,** які були переказані на рахунки очолюваних ним підприємств **для надання матеріального забезпечення у зв'язку з вагітністю та пологами.**

Крім цього, займаючись представництвом інтересів громадян в судах, зловмисник **підробив квитанції про сплату судового збору** за розгляд судами цивільних позовів та апеляційних скарг, які посвідчив підробленою печаткою АТ «Ощадбанк» та подав у суди. Такими діями інтересам Судової адміністрації України останній спричинив збитків на суму понад 5 тис. гривень.

Під час досудового розслідування кримінального провадження за вказаними фактами зібрано достатньо доказів для повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених **ч. 3 ст. 190, ч. 3 ст. 358, ч. 4 ст. 358, ч. 2 ст. 366 та ч. 5 ст. 191 КК України.**

На цей час у кримінальному провадженні виконуються вимоги ст. 290 Кримінального процесуального кодексу України.

Окрім того, у зв'язку з виконанням спільних заходів, визначених координаційними нарадами, активізовано діяльність органів Державної фіскальної служби України щодо виявлення та розкриття злочинів у сфері протидії незаконному виробництву та обігу підакцизних товарів.

Так, співробітниками ДФС України в області спільно із працівниками управління СБУ в області та регіональної прокуратури виявлено, що четверо осіб, діючи за попередньою змовою, у період з квітня 2017 року по червень 2018 року шляхом відкриття підпільного цеху на території міста Кам'янця-Подільського здійснювали **незаконне виготовлення алкогольних напоїв та подальший їх збут.**

Алкоголь виготовляли в орендованих нежитлових приміщеннях під виглядом горілки та коньяку, які розливали у тару типу beg-in-box, ПЕТ-пляш-

ки та каністри різної ємності з написами «Пшенична», «Фінляндія», «Ельцин», «Абсолют» та реалізовували споживачам через мережу закладів громадського харчування.

Під час санкціонованих обшуків вилучено обладнання, яке використовувалось у злочинній діяльності, та продукцію на суму майже 2 млн гривень.

Зазначеним особам повідомлено про підозру у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених **ч. 3 ст. 28, ч. 1 ст. 204, ч. 3 ст. 28, ч. 2 ст. 204, ч. 3 ст. 28 ч. 3 ст. 204 КК України,** та обвинувальні акти направлено до суду.

Завдяки належній координаційній діяльності прокуратури області упродовж минулого року до суду скеровано сім обвинувальних актів у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені у складі організованих груп

Наприклад, прокуратурою Хмельницької області затверджено обвинувальний акт щодо п'яти членів організованої злочинної групи, які шляхом шахрайства незаконно заволоділи майном мешканців Хмельницької області та обласного центру на загальну суму понад 300 тис. гривень.

Встановлено, що неодноразово судимий за майнові злочини 27-річний мешканець Ярмолинецького району, будучи підсудним у кримінальному провадженні за фактом вчинення корисливих злочинів та перебуваючи під вартою у слідчому ізоляторі, з метою швидкого збагачення вирішив продовжити свою злочинну діяльність.

Оскільки реалізувати свій план самостійно він не міг, то залучив до кримінально караної діяльності як співучасників ще двох утримуваних в установі попереднього ув'язнення осіб і двох знайомих, які перебували на волі.

Організатор угруповання, дізнавшись через мережу Інтернет про продаж громадянами певного товару, телефонував до потерпілих та як удаваний покупець повідомляв про намір придбати товар.

Далі згідно із злочинним планом зловмисник говорив, що перебуває в іншому місті, і кошти за товар, по який приїде його родич чи знайомий, пропонував перерахувати на банківську карту продавця. Коли одні члени організованої групи оглядали товар і повідомляли про його належну якість, ті, що перебували під вартою, відправляли на номер продавців неправдиві SMS-повідомлення про зарахування на їх банківські рахунки коштів.

Таким чином, **члени злочинної групи ошукали 30 мешканців** міста Хмельницького та області, а також одного вінничанина та заволоділи їхнім майном **на суму понад 300 тис. гривень.**

Обвинувальний акт у вказаному кримінальному провадженні за ч. 4 ст. 190 КК України направлено для розгляду до суду.

Проводяться спільні (міжвідомчі) наради керівників правоохоронних органів, на яких розглядаються актуальні для регіону проблемні питання

Так, у прокуратурі Хмельницької області проведено міжвідомчу нараду, на якій розглянуто питання стану протидії та розкриття злочинів у сфері безпеки дорожнього руху, законності використання коштів, виділених на ремонт і будівництво доріг.

З метою реалізації заходів, визначених у постанові наради, правоохоронними органами Хмельниччини розпочато 27 кримінальних проваджень за фактами розкрадання, нецільового використання бюджетних коштів, виділених на будівництво, утримання та ремонт автомобільних доріг.

Наведемо приклад. Кам'янець-Подільською місцевою прокуратурою виявлено факт **розтрати бюджетних коштів, виділених на ремонт дорожнього покриття** на території Кам'янець-Подільського району.

Встановлено, що з бюджету на проведення поточного середнього ремонту дороги державного значення виділено понад 13 млн грн. На підставі договору, укладеного у 2017 році між Службою автомобільних доріг у Хмельницькій області та одним із товариств, останнє взяло на себе зобов'язання провести відповідні роботи.

Під час ревізії встановлено невідповідність улаштованого вирівнювального шару дорожнього покриття задекларованим у договорі вимогам щодо його товщини та якості. За попередніми підрахунками, внаслідок цього з бюджету комерційній структурі **безпідставно сплачено понад 3 млн гривень.**

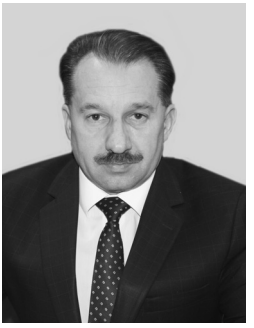
За вказаним фактом місцевою прокуратурою розпочато кримінальне провадження за ч. 5 ст. 191 КК України, досудове розслідування триває.

Використовується такий вид координаційної діяльності, як створення спільних міжвідомчих робочих груп із попередження, виявлення, припинення та розкриття окремих категорій злочинів, які активно працюють

Зокрема, за результатами роботи групи з попередження, виявлення, розслідування та викриття злочинів, пов'язаних з **торгівлею людьми, розпочато три кримінальні провадження** цієї категорії, обвинувальні акти у двох з яких скеровано до суду.

Завдяки зусиллям робочої групи з протидії незаконній діяльності нелегальних автозаправних станцій (АЗС), до складу якої увійшли представники органів контролю, **припинено роботу 16 АЗС та автомобільних газозаправних пунктів (АГЗП),** вилучено понад 14 тис. тонн пального та відповідне устаткування.

Координаційна діяльність органів прокуратури області є важливим напрямом наглядової діяльності та невід'ємною складовою ефективної протидії злочинності.

Олег Янків
заступник прокурора Вінницької області,
старший радник юстиції

РОБОТА З РОЗГЛЯДУ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН І ЮРИДИЧНИХ ОСІБ – ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Чільне місце в системі засобів захисту прав, свобод і законних інтересів громадян посідає реалізація їх права на звернення. У ст. 40 Конституції України зазначено, що громадяни України мають право звертатися до органів державної влади і місцевого самоврядування, та встановлено обов'язок органів влади та посадових осіб розглядати звернення та надавати обґрунтовані відповіді.

Варто наголосити, що організація роботи з розгляду звернень, особистого прийому громадян, а також розгляд запитів на доступ до публічної інформації є одним із провідних напрямів роботи органів прокуратури Вінницької області, завдяки якому забезпечується реалізація конституційного права громадян на звернення до органів державної влади.

Зменшення обсягу повноважень органів прокуратури, зміна їх структури, вжиті організаційні та практичні заходи, врегулювання порядку вирішення звернень у кримінальній та некримінальних сферах сприяли зменшенню кількості звернень, які надійшли, на 8,5% (9382 у 2018 році проти 10258 у 2017 році) та розглянуті органами прокуратури області – на 13% (7035 у 2018 році порівняно з 8112 у 2017 році).

Особливістю звітного періоду стала поява звернень учасників АТО з приводу захисту їх соціальних і майнових прав. Також слід зазначити про активну суспільну позицію громадських організацій «Філософія серця», «Народна армія спасіння Вінниччини» та «Стоп корупції», від яких надійшла низка скарг щодо дотримання вимог законодавства під час здійснення державних закупівель та

використання земель в деяких районах області, розслідувань кримінальних проваджень органами досудового розслідування на території юрисдикції Вінницької та Бершадської місцевих прокуратур.

Незважаючи на загальну тенденцію по області до зменшення кількості розглянутих звернень, їх кількість дещо зросла у Вінницькій та Жмеринській місцевих прокуратурах, що пов'язано із ситуативними змінами в місцевих прокуратурах (відбулася зміна керівництва, і це змушує заявників знову звертатися до прокуратури для вирішення питання); резонансними питаннями (в обласному центрі).

Упродовж 2018 року можливістю подати **звернення за допомогою телефону «гарячої лінії»** скористалося **74 особи.**

Переважно ці звернення стосувалися порушень конституційних прав громадян, які перебувають у місцях позбавлення волі (невиплата заробітної плати, погане харчування, незаконні дії працівників установи тощо). Частина звернень пов'язані з питаннями стану досудового розслідування в окремих кримінальних провадженнях, неналежного розгляду звернень, порушення права на пільговий проїзд тощо.

З використанням **мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку** протягом 2018 року до прокуратури області надійшли **203 звернення,** до місцевих прокуратур – **83.**

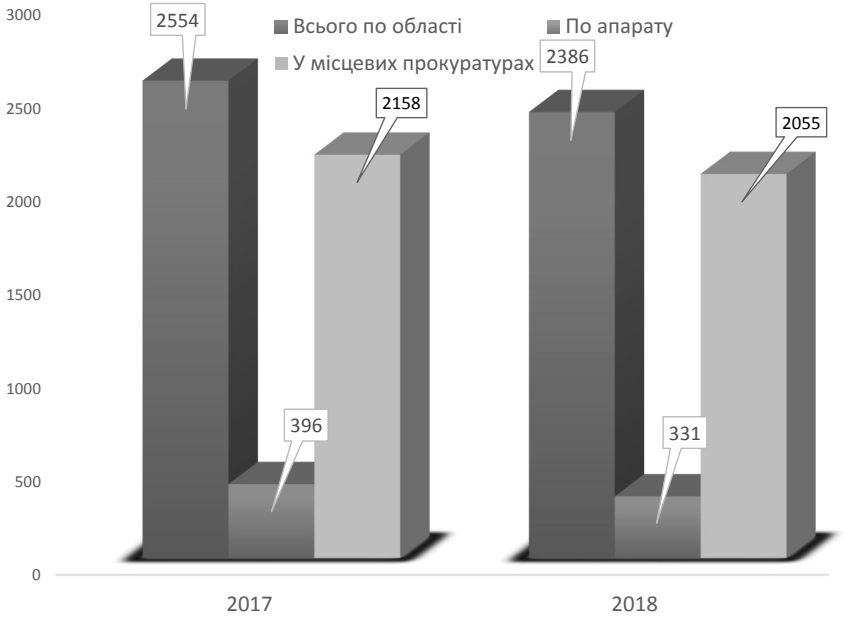
Законодавчі зміни та проведена робота з інформування громадян щодо чинних повноважень органів прокуратури не призвели до суттєвого зменшення кількості надходження звернень щодо нагляду за додержанням і застосуванням законодавства з питань оплати праці, соціального захисту, у сфері містобудівної діяльності, землекористування. Громадяни та представники юридичних осіб продовжують надсилати до органів прокуратури для розгляду звернення з цих питань з вимогами поновити їхні конституційні права у зв'язку з неспроможністю уповноважених органів здійснити це.

З огляду на зазначене **2386 звернень,** або **кожне третє з розглянутих,** з відповідним роз'ясненням вимог чинного законодавства **скеровано за належністю до органів державної влади, місцевого самоврядування, державного нагляду та контролю.**

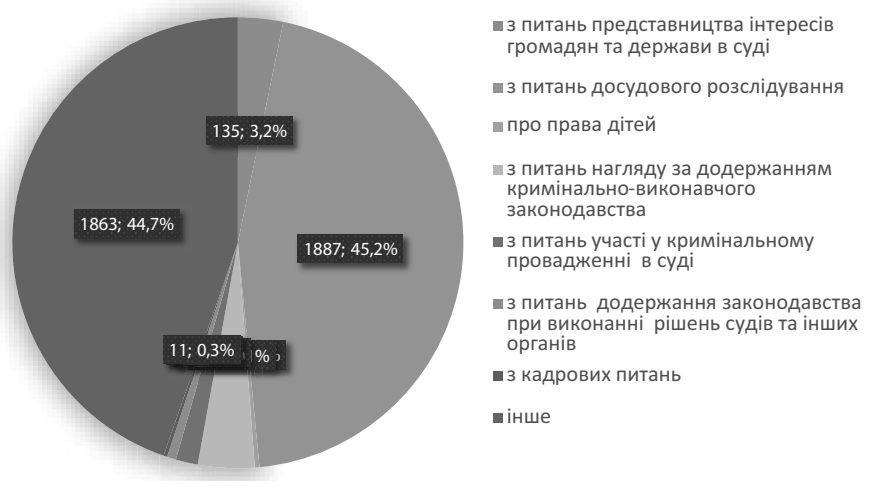
Кількість вирішених звернень в цілому в області зменшилася на 10% (4172 у 2018 році проти 4685 у 2017 році), апаратом обласної прокуратури – на 18% (1360 у 2018 році та 1675 у 2017 році). На 42% зменшилась кількість вирішених депутатських документів. Водночас кількість вирішених звернень збільшилась у Вінницькій місцевій прокуратурі на 12%.

Характер вирішених звернень безпосередньо пов'язаний з покладеними на прокуратуру функціями.

Звернення, які скеровано в інші відомства для вирішення

Структура вирішених звернень у 2018 році

Найбільше вирішених звернень стосувалися сфери досудового розслідування – 1187, з питань **участі у кримінальному провадженні в суді** вирішено **66 звернень, 135 – з питань представництва інтересів громадян і держави в суді, 169 – з питань нагляду за додержанням кримінально-виконавчого законодавства.**

| Вирішення звернень у сфері досудового розслідування

Посилення ролі процесуальних керівників у кримінальних провадженнях, збільшення правової обізнаності заявників та їх місця у кримінальному провадженні сприяли незначному **зменшенню кількості скарг з питань досудового розслідування.** Так, кількість вирішених скарг указаної категорії зменшилася **на 14,2%** (з 2199 у 2017 році до 1887 у 2018 році), в тому числі на 55% – таких, що надійшли від народних депутатів України.

Установлено, що **779** (або 41,3%) звернень з питань досудового розслідування надійшли **не від учасників кримінальних проваджень,** з них від громадян – 753 звернення, від юридичних осіб – 26.

Заступник прокурора Вінницької області Олег Янків та начальник відділу організації прийому громадян, розгляду запитів і звернень Прокуратури Вінницької області Віта Вакар проводять навчально-методичний семінар для керівників структурних підрозділів

За результатами розгляду цих звернень органами прокуратури Вінницької області надано **601 роз'яснення** вимог чинного законодавства, у **178 випадках** вимоги заявників **визнано необґрунтованими.** Причиною такого становища є неврахування заявниками вимог чинного кримінального процесуального законодавства, зокрема щодо обсягу їхніх прав у кримінальному провадженні

(як правило, такі заявники вважають, що вони є учасниками кримінального провадження і користуються відповідними правами).

Усього внаслідок розгляду визнано необґрунтованими вимоги 423 заявників з питань досудового розслідування. Підставами для прийняття рішень про відмову в задоволенні звернень вказаної категорії є пропущення процесуальних строків та передбачений судовий порядок оскарження таких рішень. У деяких зверненнях містилися вимоги щодо ознайомлення з матеріалами досудового розслідування, надання процесуального статусу заявникам та їх представникам.

Кількість вирішених скарг з питань досудового розслідування зменшилася на 14%, причому частка задоволених звернень становить 61% (45). Кількість вирішених депутатських документів із цих питань також зменшилася зі 109 до 49, або на 55%.

| Звернення, які стосуються участі у кримінальному провадженні в суді

Упродовж 2018 року працівники органів прокуратури Вінницької області взяли участь у судових засіданнях за 89 заявами щодо невнесення прокурорами, слідчими прокуратури до ЄРДР відомостей про вчинення кримінальних правопорушень. У 48 випадках судами винесені судові рішення, якими дії працівників прокуратури визнано правомірними, у **41** випадку **скарги громадян задоволено.** У судовому порядку оскаржено **49** рішень працівників управління з розслідування кримінальних проваджень слідчими органів прокуратури та процесуального керівництва про відмову у внесенні відомостей до ЄРДР, з яких 23 задоволено. Однак зазначене в жодному разі не свідчить про можливе неналежне забезпечення розгляду звернень громадян та формальний підхід до їх вирішення у згаданому вище управлінні, оскільки **17 кримінальних проваджень, розпочатих за ухвалами судів про зобов'язання внести відомості до ЄРДР, закриті слідчими.** Усе це вказує на нераціональний підхід до розгляду таких скарг судами, які, як наслідок, своїми рішеннями лише необґрунтовано збільшують навантаження слідчих і процесуальних керівників. Водночас прийняття слідчими рішень про закриття кримінальних проваджень підтверджує законність первинних рішень прокурорів про відмову у внесенні відомостей до ЄРДР за результатами розгляду звернень.

| Вимоги щодо поновлення конституційних прав громадян

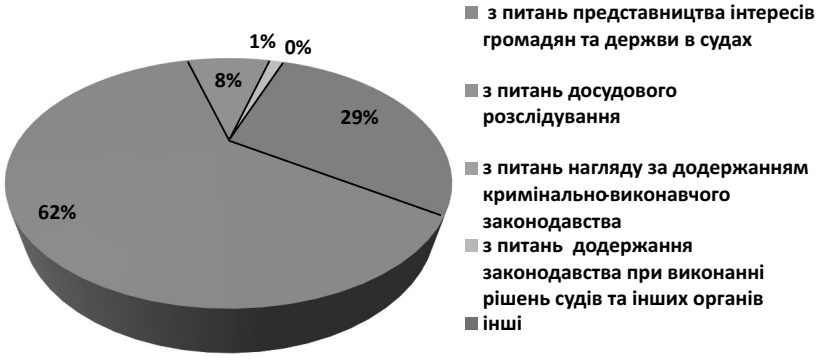
Незважаючи на те, що частка задоволених звернень порівняно з вирішеними є невисокою і становить 1,8%, органи прокуратури області і надалі поновлюють конституційні права громадян, розглядаючи їхні обґрунтовані вимоги, кількість яких залишається майже незмінною: 73 проти 77 (2017 рік), у тому числі одне звернення народного депутата України. Прокурорами Вінницької,

Жмеринської місцевих прокуратур та апарату прокуратури області задоволено 52 звернення, або 71% від усіх задоволених по області.

Місцевими прокуратурами задоволено 61 звернення.

Зменшення кількості задоволених звернень пояснюється надходженням меншої кількості звернень, позбавленням органів прокуратури повноважень з нагляду за додержанням і застосуванням законів, зменшенням кола суб'єктів, в інтересах яких органи прокуратури застосовували заходи представницького характеру, змінами у процесуальному законодавстві тощо.

Структура задоволених звернень у 2018 році

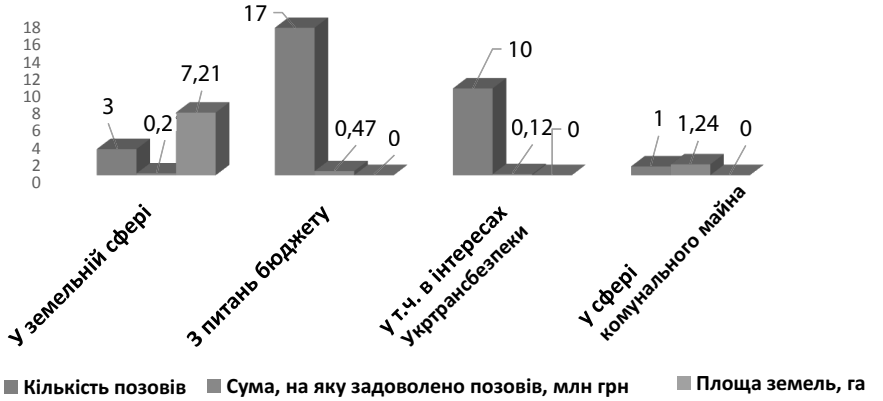
| Звернення з питань представництва інтересів держави в суді

Незважаючи на обмеження повноважень прокурора щодо представництва інтересів держави в суді відповідно до ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», кількість як вирішених звернень з цих питань, так і задоволених збільшилась на 22,7% (135 у 2018 році та 110 у 2017 році) та 50% (21 у 2018 році проти 14 у 2017 році).

Так, відділом організації представництва та при виконанні судових рішень управління представництва інтересів держави в суді Прокуратури Вінницької області задоволено звернення першого заступника голови Вінницької обласної державної адміністрації щодо законності реєстрації за товариством з обмеженою відповідальністю права власності на частину майна пам'ятки архітектури та містобудування «Електростанція та млин» у селі Сокілець Немирівського району.

Установлено, що пам'ятка архітектури та містобудування «Електростанція та млин» належить державі в особі Вінницької обласної державної адміністрації, однак державним реєстратором Тиврівської районної державної адміністрації 29 травня 2018 року проведено державну реєстрацію права власності на частину пам'ятки за господарським товариством.

Структура задоволених звернень з питань представництва інтересів громадян та держави в судах

Тиврівським відділенням поліції Жмеринського відділу поліції Головного управління Нацполіції у Вінницькій області стосовно підроблення документів унесені відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 358 КК України.

Крім того, за результатами розгляду звернення, прокуратурою області подано позовну заяву в інтересах держави в особі Вінницької обласної державної адміністрації, департаменту будівництва, містобудування та архітектури Вінницької обласної державної адміністрації до Господарського суду Вінницької області про скасування державної реєстрації права власності, визнання права власності та витребування майна до ТОВ на загальну суму 1 241 326 гривень.

Господарським судом Вінницької області в грудні 2018 року зазначений позов задоволено в повному обсязі.

Крім того, до Господарського суду Вінницької області Вінницькою місцевою прокуратурою пред'явлено позов в інтересах держави в особі Вінницької міської ради до Товариства з обмеженою відповідальністю про стягнення збитків у сумі 222 тис. гривень, завданих територіальній громаді міста внаслідок неодержання доходів за час тимчасового невикористання земельних ділянок.

За зверненнями Рівненського, Роздолівського та Немерченського сільських голів упродовж 2018 року Могилів-Подільською місцевою прокуратурою до суду скеровано три позовні заяви про визнання відумерлою спадщини у виді земельних часток (паїв) загальною площею понад 6 га вартістю 172,1 тис. грн, що залишилася після смерті трьох осіб, та повернення їх у власність гро-

мади. Позовні вимоги прокурора задоволено в повному обсязі. На виконання рішень суду органами місцевого самоврядування у встановленому законодавством порядку зазначені земельні ділянки прийнято у комунальну власність територіальних громад.

Нагляд за дотриманням кримінально-виконавчого законодавства

Також прокуратура області вживала заходи до поновлення прав засуджених. Упродовж 2018 року вирішено 169 звернень з питань нагляду за додержанням кримінально-виконавчого законодавства, що на 18% менше, ніж у 2017 році. Кількість задоволених звернень з цих питань зросла на 50%, їх частка становить 8%.

Переважна більшість скарг стосується матеріально-побутового та медико-санітарного забезпечення, порушення порядку листування, незаконного тримання в дисциплінарному ізоляторі, неоднакового застосування судами вимог ст. 72 КК України («Закон Савченко»), відмови у застосуванні до засуджених умовно-дострокового звільнення, переведення до установ з іншим рівнем безпеки тощо, що свідчить про неналежне виконання адміністраціями установ кримінально-виконавчого законодавства України.

Зокрема, Перепилиця В.В. звернувся на телефон «гарячої лінії» щодо безпідставного накладення стягнень. За результатами розгляду звернення начальнику державної установи «Могилів-Подільська виправна колонія № 114» внесена вказівка про усунення порушень вимог кримінально-виконавчого законодавства щодо поновлення порушених прав засудженого, скасування безпідставно накладених стягнень та заохочення заявника. Також задоволено звернення Ониська С.В. та Могилів-Подільською місцевою прокуратурою начальнику установи внесена вказівка про направлення матеріалів до суду про умовно-дострокове звільнення засудженого Гатченка С.В.

Розгляд звернень категорій громадян, для яких передбачено особливий порядок і строки

Органами прокуратури області вирішувалися звернення інших категорій заявників, які виокремлено чинним законодавством з огляду на порядок та строки розгляду їх звернень.

Зокрема, торік органами прокуратури Вінницької області розглянуто **104** (171 у 2017 році) **звернення та запити народних депутатів України,** а також звернення громадян, надіслані народними депутатами, в тому числі 7 дублікатів.

Так, упродовж 2018 року апаратом прокуратури області розглянуто **18 звернень депутатів місцевих рад,** зокрема 16 – обласної ради, 1 – міської, 1 – сільської, більшість з яких стосувалася питань досудового розслідування у кримінальних провадженнях.

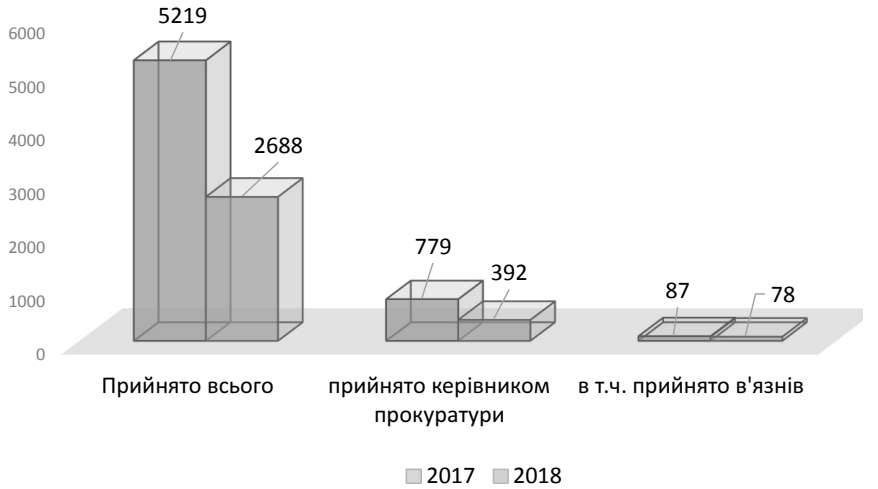
Минулоріч органами прокуратури області розглянуто **13 звернень** громадян, які мають статус **інваліда Великої Вітчизняної війни,** та **4 звернення – учасника бойових дій.**

Характерними в останні роки стали **звернення учасників АТО** з приводу захисту їх соціальних та майнових прав, переважно стосовно одержання земельних ділянок. Зазначені категорії заявників також зверталися у межах кримінального процесуального законодавства. Таких звернень упродовж 2018 року органами прокуратури області розглянуто 11.

| Організація особистого прийому громадян

У минулому році прокурорами органів прокуратури області **прийнято на особистому прийомі 4543 звернень громадян,** з них 2688 – письмових і 1855 – усних.

Прийнято громадян на особистому прийомі

Особисто керівниками прокуратур усіх рівнів прийнято 599 звернень, з них 392 – письмові та 207 – усних. Прокурором області на особистому прийомі прийнято 88 громадян, у тому числі 79 – з письмовими зверненнями та 9 – з усними.

У прокуратурі області з різних районів прийнято 1109 громадян. Найбільше звернулось мешканців Вінницького, Жмеринського, Липовецького, Могилів-Подільського, Тиврівського, Тульчинського районів та міста Вінниці.

Усього впродовж минулого року **прокурор області здійснив 15 виїзних прийомів,** зокрема 8 – за місцем праці та проживання та 7 – в установах виконання

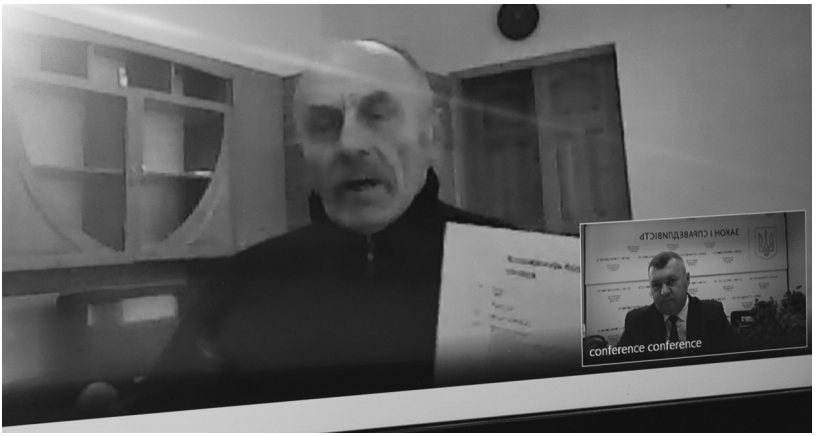

Прокурор області В'ячеслав Соколовий проводить особистий прийом громадян

покарань; заступники прокурора області – 21 виїзд, з них 11 – в установах виконання покарань. Керівники прокуратури області упродовж 2018 року прийняли 83 в'язнів, зокрема прокурор області – 48.

Організація особистого прийому громадян керівництвом прокуратури Вінницької області за допомогою відеоконференцзв'язку та Skype

Організація особистого прийому громадян керівництвом прокуратури Вінницької області за допомогою відеоконференцзв'язку та Skype

Зважаючи на віддаленість населених пунктів від місць дислокації місцевих прокуратур, особистий прийом громадян проводиться також із **застосуванням електронної системи відеоконференцзв'язку або Skype.** Крім того, під час інформування населення про наступний прийом керівництвом прокуратури області за місцем праці і проживання громадян **роз'яснюється можливість бути прийнятим у територіальному представництві** тієї чи іншої місцевої прокуратури (в приміщенні колишньої районної прокуратури) за допомогою відеоконференцзв'язку або по Skype.

| Розгляд запитів про надання інформації

До органів прокуратури області протягом 2018 року **надійшло 83 інформаційні запити,** з яких три дублікати. До апарату прокуратури області надійшло 57 запитів (68,7% від загальної кількості), до місцевих прокуратур – 26.

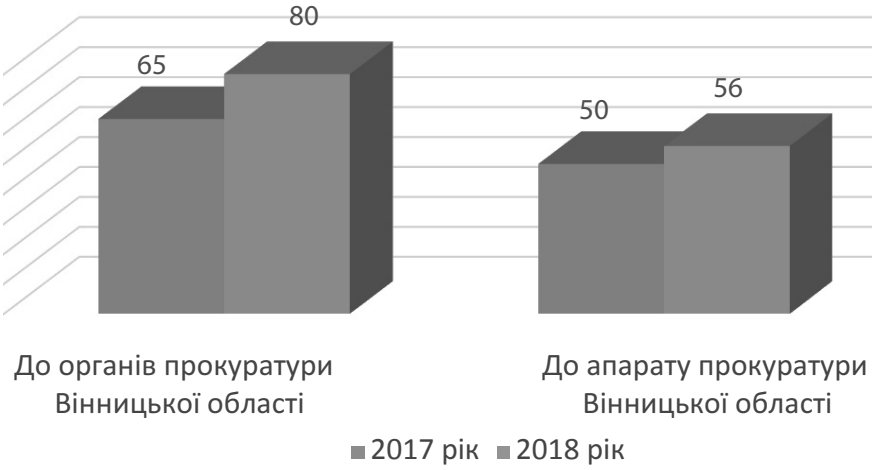
Із тих, що надійшли, **вирішено 76 інформаційних запитів,** з-поміж них центральним апаратом – 54 та місцевими прокуратурами – 22.

Крім того, із загальної кількості запитів, що надійшли до органів прокуратури області, належним **розпорядникам інформації** до інших відомств **надіслано 7.**

За результатами розгляду 18 інформаційних запитів надано інформацію, з них апаратом прокуратури області задоволено 16, місцевими прокуратурами – 2.

Роз'яснено вимоги законодавства внаслідок розгляду 51 запиту, з яких 31 – апаратом прокуратури області.

Надійшло запитів про надання інформації

Лише стосовно 7 запитів відмовлено у наданні інформації. Причиною відмови стала належність запитуваної інформації до категорії з обмеженим доступом, а також інші підстави, передбачені законом.

Аналіз причин надходження запитів на інформацію засвідчив про підвищення рівня правової обізнаності громадян, активізацію використання ними можливостей, які надає Закон України «Про доступ до публічної інформації». Зростання кількості запитів підтверджує постійний інтерес суспільства до діяльності органів прокуратури.

Відділом організації прийому громадян, розгляду звернень і запитів Прокуратури Вінницької області на офіційному сайті прокуратури області постійно здійснюється оприлюднення актуальної інформації з питань звернень та особистого прийому громадян. Під час виступів у засобах масової інформації надаються роз'яснення порядку вирішення питань, що належать до компетенції органів прокуратури, та вказуються можливі шляхи їх вирішення.

Роман Шестопалов
прокурор відділу нагляду за додержанням законів органами, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю, Прокуратури Дніпропетровської області, кандидат юридичних наук

НАПРЯМИ РОБОТИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

У сучасних умовах організована злочинність є не лише проявом порушень прав і свобод громадян, суспільно-політичних та фінансово-економічних інтересів держави, а й становить пряму загрозу національній безпеці Української держави, оскільки латентні тенденції цього суспільно-небезпечного фонового явища (у формі вчинення злочинів саме стійкими злочинними угрупованнями) зсередини підривають авторитет України як європейської держави, знижуючи її інвестиційну привабливість для іноземців та завдаючи розчарування навіть найоптимістичнішим українським патріотам.

Цей вид злочинності як окремий специфічний напрям протиправної кримінально караної діяльності потребує високої організованості, стійкості та впорядкованості дій співучасників, внутрішньої дисципліни, зумовлює розподіл функцій і завдань між ними, їх професіоналізацію та спеціалізацію й визначається загальною метою – одержанням фінансової або іншої корисливої вигоди. Разом із тим указане обумовлює можливості швидкої адаптації кримінального істеблішменту до сучасних «потреб» злочинного ринку, у тому числі шляхом перепрофілювання протиправної діяльності, розроблення нових методів, прийомів підготовки і способів вчинення злочинів, забезпечення фінансування злочинної діяльності, надання їй зовнішніх ознак правомірності тощо.

У зв'язку з викладеним протидія організованій злочинності має бути одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів, а також головним завданням у роботі суду з розгляду кримінальних проваджень саме такої категорії.

Завдяки налагодженій взаємодії правоохоронних органів Дніпропетровської області у виявленні та розслідуванні злочинів з ознаками їх вчинення організованими групами та злочинними організаціями упродовж 12 місяців минулого року викрито 17 стійких злочинних угруповань.

Органами досудового слідства Дніпропетровщини протягом 2017–2018 років завершено розслідування з направленням обвинувального акта до суду у 27 кримінальних провадженнях щодо організованих злочинних угруповань, з яких 18 – за останній рік щодо 90 осіб, які входили до складу організованих злочинних угруповань, за понад 200 епізодами вчинених ними злочинів.

У 2018 році правоохоронцями Дніпропетровщини припинено діяльність 9 організованих груп (з яких одна банда), що вчиняли злочини загальнокримінальної направленості, а також 8 організованих груп, які діяли у сфері економіки, у тому числі три – у бюджетній сфері, дві з яких з корумпованими зв'язками, одна – в банківській системі. У 13 кримінальних провадженнях досудове розслідування здійснювалось слідчими органів Національної поліції, у двох – розслідування завершено слідчими органів прокуратури та слідчих підрозділів фінансових розслідувань ДПІ ГУ ДФС у Дніпропетровській області. Із направлених у минулому році кримінальних проваджень судами розглянуто два з постановленням обвинувальних вироків, також у двох провадженнях, скерованих у минулі роки, визнано кваліфікуючу ознаку «вчинення злочину організованою групою».

> **Насамперед активізовано правоохоронну діяльність щодо протидії організованим формам загальнокримінальної злочинності, зокрема стійким злочинним об'єднанням, пов'язаним із незаконним обігом вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин, наркотичних засобів та психотропних речовин**

Так, до суду скеровано обвинувальний акт щодо чотирьох осіб, обвинувачених за **пунктами 1, 6, ч. 2 ст. 115; ч. 2 ст. 15, пунктом 6 ч. 2 ст. 115, ч. 3 ст. 289, ч. 4 ст. 187, ч. 1 ст. 263, ч. 3 ст. 185, ч. 3 ст. 187 КК України** у бандитизмі, умисних вбивствах з корисливих мотивів, розбійному нападі, незаконному поводженні з вогнепальною зброєю та вибуховими речовинами, крадіжках і незаконному заволодінні транспортним засобом. Слідством встановлено, що обвинувачені, один з яких є колишнім співробітником міліції, діючи у складі банди, в травні минулого року вчинили на території Нікопольського району **два озброєні розбійні напади,** під час яких з використанням вогнепальної зброї було **вбито дві особи та ще одну особу тяжко поранено.**

Скеровано до суду обвинувальний акт у кримінальному провадженні за **ч. 2 ст. 307, ч. 3 ст. 307, ч. 1 ст. 263 КК України** стосовно колишнього співробітника Криворізького підрозділу по боротьбі з незаконним обігом наркотиків МВС

України, який організував незаконне зберігання та перевезення з метою збуту, а також із залученням двох цивільних громадян протягом 2017 року здійснював **збут** на території міста Кривого Рогу **особливо небезпечного наркотичного засобу – опію ацетильованого, в особливо великих розмірах.**

Крім того, в 2018 році ліквідовано дві групи осіб, які займались виготовленням і збутом на території Дніпропетровської області психотропних речовин. Так, у місті Дніпрі три члени організованої групи з березня 2017-го по січень 2018 років займались **незаконним придбанням, зберіганням з метою збуту та незаконним збутом психотропних речовин: амфетаміну, 2С-В; особливо небезпечних: психотропних речовин ДОН, ДОІ, ТМА та наркотичного засобу канабіс.** Зазначене злочинне угруповання діяло з особливою зухвалістю, розповсюджуючи так звану рекламу з пропозиціями наркотичних засобів і психотропних речовин через мобільний додаток Telegram з посиланням на відповідні акаунти, а також розміщуючи написи на будівлях і парканах, у тому числі шкільних і дошкільних закладів. Доставляння товару здійснювалося через поштові відділення кур'єрської служби або шляхом «закладок» наркотиків і психотропів на території загальноосвітніх шкіл, що таким чином забезпечувало безконтактний їх збут. Оплату за них драгдилери (англ. *drug dealer* – «торговець наркотиками», – *ред.*) приймали на заздалегідь зареєстровані електронні гаманці GlobalMoney та EasyPay, а отриманий від незаконного збуту наркотичних засобів і психотропних речовин прибуток переводили на банківські рахунки та оготівковували, тим самим надаючи йому легального вигляду. Кримінальне провадження щодо вказаних осіб, обвинувачених за **ч. 2 ст. 306, ч. 3 ст. 307 КК України,** перебуває на стадії судового розгляду.

Аналогічна група з трьох осіб із березня 2017-го по березень 2018 років займалась незаконним придбанням, зберіганням з метою збуту, а також незаконним збутом психотропних речовин у великих розмірах на території міста Кривого Рогу.

Триває також судове розслідування у кримінальному провадженні щодо чотирьох криворіжців, які протягом 2017–2018 років систематично у складі організованої групи незаконно збували особливо небезпечний наркотичний засіб – опій ацетильований.

Слідчим відділом Прокуратури Дніпропетровської області направлено до суду обвинувальний акт за **ч. 1 ст. 263, ч. 3 ст. 263-1 КК України** стосовно колишнього військовослужбовця Нацгвардії України та двох його спільників, які в період із січня по жовтень 2017 року **незаконно виготовляли, ремонтували, переробляли окремі види зброї у вогнепальну** та **незаконно виготовляли бойові припаси,** після чого збували їх по всій території України через мережу Інтернет та ТОВ «Нова пошта».

Незважаючи на певну другорядність злочинів проти моралі та людяності, залучення до їх неправомірних схем неповнолітніх та вчинення щодо них злочинів у складних формах співучасті (як в організованій групі) одразу визначає їх пріоритетність в роботі правоохоронців

Зокрема, затверджено та направлено до суду обвинувальний акт щодо 11 учасників злочинного об'єднання за **ч. 2 ст. 149, ч. 3 ст. 28, ч. 3 ст. 301, ч. 5 ст. 301, ч.ч. 2, 3 ст. 302, ч. 1 ст. 309 КК України** (вербування людини, вчинене щодо неповнолітніх з метою їх подальшої сексуальної експлуатації; виготовлення та розповсюдження зображень порнографічного характеру; примушування неповнолітніх до участі у виготовленні та розповсюдженні зображень порнографічного характеру; створення та утримання місць розпусти з метою отримання наживи, вчинені організованою групою із залученням неповнолітніх; незаконне придбання та зберігання наркотичних засобів).

Встановлено, що колишній спортсмен та його поплічниці організували та утримували в місті Кривому Розі під виглядом веб-студій чотири притони, обладнані сучасною комп'ютерною технікою, з оформленим еротичним інтер'єром, тим самим створили місця розпусти, в яких все було підготовлено для розпусних дій фізичного та інтелектуального характеру та їх трансляції в режимі реального часу на спеціалізованих порнографічних інтернет-сайтах за віртуальну грошову винагороду з можливістю її подальшої конвертації у національну валюту. Розмістивши оголошення про «привабливу роботу для незалежних жінок», за результатами «співбесід» організатори відібрали дев'ять веб-моделей, а також **завербували для сексуальної експлуатації з виготовлення та розповсюдження зображень порнографічного характеру чотирьох жінок** (у тому числі **трьох неповнолітніх**).

У період із березня 2017 року по січень 2018 року в таких притонах ці моделі перед веб-камерами, під'єднаними до мережі Інтернет, діючи під попередньо зареєстрованими нік-неймами еротичного змісту, на спеціалізованих порнографічних інтернет-сайтах за віртуальну грошову винагороду (токени) здійснювали виготовлення та розповсюдження зображень порнографічного характеру в режимі реального часу, а саме: непристойної та протиприродної демонстрації сфери статевого життя, показ геніталій, їх мастурбації, введення пальців рук, фалоімітаторів та інших предметів у статеві органи та пряму кишку, а також здійснення інших розпусних дій на замовлення інтернет-відвідувачів цих сайтів (у тому числі неповнолітніх), викликаючи у них статеву агресію та збудження. Таким чином, організатор «полуничек» щомісячно отримував через мережу міжнародної платіжної системи грошову винагороду в розмірі від 5 до 8 тис. дол. США, половину «зароблених» розподіляючи між «працівницями», відраховуючи витрати на утримання притонів (комунальні платежі, оплата інтернет-зв'язку, забезпечення роботи оптичної та комп'ютерної

техніки, придбання спеціалізованого еротичного одягу, відповідних іграшок, наручників, предметів інтимної гігієни, витрати на медичні огляди та лікування, купівля наркотиків для відповідної релаксації тощо).

На стадії судового розгляду перебуває кримінальне провадження за **ч. 3 ст. 28, ч.ч. 1, 2 ст. 203-2 КК України** щодо чотирьох учасників організованого злочинного угруповання, які в період із серпня 2016 по березень 2017 років усупереч вимогам Закону України від 15 травня 2009 року № 1332-VI «Про заборону грального бізнесу в Україні» здійснювали незаконну господарську діяльність, яка полягала в **організації, проведенні та наданні доступу до азартних ігор на комп'ютерних симуляторах за сплату гравцями грошей,** у шести спеціально обладнаних для зайняття гральним бізнесом закладах, розташованих на території м. Кривого Рогу та смт Широке Дніпропетровської області. Зловмисники з метою конспірації постійно змінювали місця проведення азартних ігор, працівників та обслуговуючий персонал, комп'ютерні програми й обладнання тощо.

Хвиля шахрайства заполонила Україну: аферисти, «вдосконалюючи» методику ошукування громадян, постійно впроваджують нові схеми заволодіння їх майном і грошима

Прокуратурою Дніпропетровської області направлено до суду за **ч. 4 ст. 190, ч. 1 ст. 255 КК України** обвинувальний акт стосовно шести членів злочинної організації, яка спеціалізувалася на кредитному шахрайстві.

Так, у 2015 році вихідці з Донеччини, зорганізувавшись у стійке злочинне угруповання з ієрархічними зв'язками, структурні частини якого діяли в містах Дніпрі, Кривому Розі, Запоріжжі, Маріуполі та Херсоні, з метою виконання єдиного плану, що полягав у **протиправному заволодінні грошовими коштами громадян шляхом їх обману,** чітко розподіливши ролі та функції, направлені на досягнення злочинних намірів, **створили у цих містах «кредитні агентства».** В офісах цих установ так звані кредитні менеджери проводили «консультації» з жертвами злочинів, заманюючи їх вигідними умовами надання позик, обумовленими низькою відсотковою ставкою та мінімальним пакетом документів. Для штучного створення солідності «компанії» на підставі наданих клієнтом документів імітувалась перевірка їх кредитної історії неіснуючою службою безпеки. Після того менеджери укладали з громадянами договори позики, водночас обов'язковою умовою безпосереднього отримання грошових коштів вони пропонували укласти договір добровільного страхування як гарантію повернення позики в разі настання з клієнтом нещасного випадку, а також наперед здійснити оплату згідно з ним «страхового внеску» в розмірі від 5 до 10% від суми пропонованої позики, зважаючи на психічні риси особи. Довірливі громадяни підписували ці договори та заради отримання грошової позики перера-

ховували кошти на вказані їм рахунки підконтрольної організатору страхової компанії.

Після виходу жертви з офісу «фахівці з кредитування» передавали інформацію про неї до бази даних створеного всередині угруповання «кол-центру», оператори якого телефонували клієнту, повідомляючи неправдиві відомості про те, що в електронній системі компанії начебто відбувся збій і відсутні будь-які дані щодо оплати «страхового внеску», та вказуючи на необхідність повторного переказу особою коштів для отримання ним грошей за раніше укладеним договором позики.

За допомогою наведеної схеми зловмисники по декілька разів ошукували громадян, залежно від їх довірливості та платоспроможності, нехтуючи їх особистими проблемами та обставинами, через які вони вимушені були звернутися до шахраїв для отримання грошових позик.

Протягом двох років зловмисники ошукали 77 громадян на загальну суму 483 450 грн, заволодіваючи грошовими коштами у розмірах від 2000 грн до 30 000 грн. Жодна обманута жертва не отримала пропонованої позики.

У 2017 році направлено до суду обвинувальний акт стосовно п'ятьох членів злочинного угруповання **за ч. 3 ст. 146, ч. 5 ст. 186, ч. 4 ст. 187, ч. 4 ст. 190, ч. 1 ст. 263 КК України.**

Зокрема, у 2014 році п'ять мешканців міста Кривого Рогу, зорганізувавшись у стійке злочинне угруповання, будучи об'єднані єдиним планом, який полягав у **протиправному заволодінні чужим майном і грошовими коштами,** та з чітким розподілом ролей і функцій, спрямованих на досягнення цього плану, **створили кредитні агентства для начебто надання послуг населенню із отримання кредитів,** рекламуючи свою діяльність як «швидкі гроші». Для маскування своїх злочинних намірів та конспірації протиправних дій зловмисники укладали з довірливими громадянами договори про надання фінансових послуг, виступаючи посередниками (брокерами) між клієнтом, який бажав отримати кредит, і банком, у якому цей кредит мав видаватися, таким чином створюючи видимість правомірності своїх дій, шляхом документального їх оформлення у вигляді цивільно-правових зобов'язань. Після безпосереднього отримання громадянином у банку грошових коштів (або придбання в кредит побутової техніки), будучи обізнаними про місце і час отримання ним грошових коштів, учасники злочинного об'єднання підходили до жертви злочину та, відрекомендувавшись співробітниками неіснуючої служби безпеки вказаних вище агентств, шляхом введення громадянина в оману вимагали від нього передати їм щойно отримані грошові кошти на виконання зобов'язань згідно з укладеним договором про надання послуг. У разі неможливості ввести громадянина в оману або відмови останнього передати щойно отримані грошові кошти зловмисники, застосовуючи насилля

(або погрожуючи його застосуванням), відкрито заволодівали грошовими коштами потерпілих.

Таким чином, протягом 2014–2016 років зазначені учасники організованої групи шляхом вчинення 36 епізодів грабежів, 25 шахрайств та по одному епізоду розбою, викрадення людей та незаконного позбавлення їх волі, незаконно заволоділи грошовими коштами та майном 57 мешканців міста Кривого Рогу на загальну суму понад 1,2 млн гривень.

Вироком Саксаганського районного суду м. Кривого Рогу визнано винними та засуджено за **ч. 4 ст. 190, ч. 3 ст. 28, ч. 3 ст. 358 КК України** (шахрайство та підробка документів, вчинені організованою групою) чотирьох учасників організованого злочинного об'єднання. Вказані особи з метою незаконного збагачення зорганізувались у злочинну групу для одержання стабільного прибутку за рахунок **заволодіння шляхом обману грошовими коштами абонентів газопостачального підприємства ПАТ «Криворіжгаз»** у сумі від 850 до 1700 грн з кожної квартири. Для приховування своїх істинних протиправних намірів учасники цього злочинного об'єднання спеціально організовували та здійснювали «рейди» з виявлення фактів самовільного підключення споживачами газових приладів і пристроїв до системи газопостачання, за результатами яких проводили роз'яснювальну роботу серед населення про необхідність узгодження виконавчо-технічної документації з проектними рішеннями та вимогами нормативних документів. «Надавачі послуг» умисно завищували в п'ять разів фактичну вартість послуг із виготовлення такої документації, а для створення уявної правомірності своїх дій із документального оформлення результатів «виконаної роботи» та з метою заволодіння грошовими коштами власників домоволодінь складали та затверджували зазначені фіктивні документи. Під виглядом надання таких «послуг» протягом січня 2015 – травня 2016 років псевдогазовики ошукали 118 громадян на загальну суму 174177,88 грн. Отриманий прибуток розподілявся між членами групи залежно від ролі та «посади». Усіх чотирьох шахраїв засуджено до 5 років позбавлення волі. Зважаючи на їх щире каяття, добровільне відшкодування завданих ними збитків, а також викриття трьох організаторів злочинної схеми, які перебувають у розшуку, зазначених осіб звільнено від відбування покарання з випробуванням та їм встановлено іспитовий строк 3 роки.

У полі зору правоохоронців завжди перебували інші види злочинів проти власності. Прокуратура області особливу увагу спрямовує на протидію таким злочинам, вчиненим саме стійкими злочинними угрупованнями

Зокрема, незважаючи на доводи представників сторони захисту, окремих правозахисників та їхніх посіпак, які, діючи від імені псевдогромадських та квазіправозахисних організацій, указують на майже «нешкідливий» характер

крадіжки як виду злочину, ствердно зазначимо, що вона є одним із найпідліших кримінальних правопорушень, особлива небезпека якого каталізується вчиненням його у складі організованої групи та шляхом проникнення у житлові та інші помешкання.

Так, прокуратурою області затверджено та направлено до суду обвинувальний акт щодо чотирьох учасників злочинного угруповання за **ч. 5 ст. 185 КК України** (крадіжка, поєднана із проникненням у житло, скоєна організованою групою). Зокрема, четверо дніпрян, віком від 26 до 40 років, зорганізувавшись у стійке злочинне угруповання, будучи об'єднані єдиним планом, який полягав у протиправному заволодінні чужим майном шляхом таємного його викрадення з квартир громадян, використовуючи заздалегідь підготовлені механізми, інструменти і предмети (ключі, відмикачки, фомки тощо), завдяки попередньому аналізу матеріального стану житлових помешкань, вивченню режиму життєдіяльності їх власників, постійному набуттю навичок щодо способів і прийомів таємного проникнення у домівки, а також завдяки суворому розподілу зазначених ролей та функцій для найбільш ефективного досягнення злочинного задуму, в період із серпня 2017-го по кінець лютого 2018 років **здійснили низку крадіжок майна громадян шляхом проникнення до їх житлових помешкань.**

Квартирні злодії обкрадали помешкання, нехтуючи будь-якими моральними принципами: брали як норкові шуби, ювелірні прикраси, побутову техніку, так і жіночу парфумерію, постільну білизну та їжу.

Завдяки принциповій позиції прокуратури Дніпропетровської області, наполегливості та професіоналізму при підтриманні публічного обвинувачення в 2018 році вироком **Дніпровського районного суду м. Дніпродзержинська визнано кваліфікуючу ознаку «вчинення крадіжок організованою групою» за ч. 5 ст. 185 КК України,** а трьох учасників організованої групи засуджено до реальної міри покарання у виді позбавлення волі на різні строки (6, 7 років).

Інший приклад стосується раніше судимих осіб, які, звільнившись з місць позбавлення волі, зорганізувались у стійке злочинне об'єднання й у 2014 році **вчинили 7 крадіжок чужого майна з мереж магазинів побутової техніки** «Ельдорадо» і «Комфі» на загальну суму 298407,23 грн. Специфіка алгоритму злочинних дій крадіїв полягала в одночасних простоті та нахабстві методів їх роботи. Так, удень вони відвідували торговельні салони, начебто прицінюючись до певних моделей ноутбуків, фотоапаратів, телефонів, планшетів та інших ґаджетів. Вночі троє зловмисників на автомобілі під'їжджали до магазину, двоє з них, розбивши скляні двері, проникали до торговельного приміщення та, достовірно знаючи, що охоронна фірма має приїхати на виклик не раніше, ніж за 4 хвилини, перебуваючи в самому приміщенні не більше однієї – півтори хвилини, обкрадали торговельні полиці. Крім того, в окремих випадках,

обібравши один магазин побутової техніки, достовірно знаючи, що в ньому після їх «візиту» перебувають майже усі сили охоронної фірми та слідчо-оперативна група, яка здійснює огляд місця правопорушення, в той самий час орудували в іншому магазині – продавця-конкурента на протилежному боці вулиці.

У 2017 році правоохоронцями **знешкоджено банду із шести осіб на чолі з колишнім міліціонером,** які в період із жовтня 2016-го по березень 2017 років вчинили **6 епізодів озброєних розбійних нападів на магазини побутової техніки, ювелірні майстерні, ломбарди та церковну крамничку** одного з храмів обласного центру. Прикриваючи обличчя масками та жіночими панчохами, погрожуючи реальним застосуванням зброї, зловмисники відкрито заволоділи чужим майном на суму 1 млн 141 тис. гривень.

> **Інші види кримінальних правопорушень проти власності, скоєних організованими злочинними об'єднаннями, також тримає на постійному прицілі керівництво прокуратури області. Насамперед це стосується корупційних злочинів у бюджетній сфері**

Слідчим відділом прокуратури Дніпропетровської області завершено досудове розслідування у кримінальному провадженні стосовно організованої групи, члени якої з жовтня 2016-го по липень 2017 років **шляхом завищення обсягу та вартості начебто виконаних підприємствами будівельних робіт із капітального ремонту доріг** у місті Тернівці Дніпропетровської області заволоділи коштами місцевого бюджету на загальну суму **1 млн 967 тис. гривень.**

Крім того, у серпні 2018 року до суду скеровано обвинувальний акт у кримінальному провадженні з ознаками корупції щодо посадових осіб державного підприємства «Дніпропетровський облавтодор», які з травня 2017 року у складі організованої групи, зловживаючи своїм службовим становищем, привласнили грошові кошти та майно ДП «Дніпропетровський облавтодор» ВАТ «ДАК „Автомобільні дороги України"» та його філії, яке незаконно надавали в користування суб'єктам господарчої діяльності, а також розтратили майно філії в особливо великих розмірах – усього на загальну суму в понад 3 млн гривень.

Направлено до суду обвинувальний акт за **ч. 1 ст. 366, ч. 3 ст. 27, ч. 1 ст. 366, ч. 3 ст. 27, ч. 5 ст. 191 КК України** стосовно колишнього керівника Департаменту соціального захисту населення Дніпропетровської облдержадміністрації, який в 2017 році, використовуючи свій авторитет чиновника обласного рівня та прикриваючись мандатом депутата місцевої ради, організував та очолив злочинну групу (до якої окрім нього увійшли керівники будівельно-підрядної та проектної фірм). Розподіл ролей і функцій учасників цієї групи дали можливість використати злочинну схему із заволодіння бюджетними коштами – різницею між виділеними з бюджету на ремонти грошима та сумою фактичних

витрат на їх проведення – в розмірі майже **600 000 грн під виглядом виконання ремонтних робіт у трьох дитячих будинках-інтернатах та геріатричних закладах області.**

Розроблені на спільних оперативних нарадах (за участю слідчих та оперативних підрозділів) тактика та методика збору і фіксації доказів забезпечили направлення до суду (із стовідсотковим відшкодуванням збитків) кримінального провадження за **ч. 5 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК України** стосовно службових осіб державного лісогосподарського підприємства, які у складі організованої групи протягом майже року здійснювали розкрадання деревини під приводом виконання санітарної рубки лісу.

Триває судове слідство за направленим у минулому році обвинувальним актом за **ч. 5 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК України** стосовно чотирьох учасників організованої злочинної групи – службових осіб Державного професійно-технічного навчального закладу «Криворізький центр професійної освіти», які в період з вересня 2011 року по серпень 2013 року шляхом зловживання службовим становищем **заволоділи грошовими коштами місцевого бюджету** на загальну суму **понад 1 млн грн,** що **виділялися на виплату стипендії учням указаного навчального закладу.** Директор та його заступник з навчально-виробничої частини через своїх безпосередніх підлеглих (майстрів виробничого навчання) під приводом збору інформації про можливих кандидатів для вступу на навчання до зазначеного професійно-технічного закладу для виконання державного замовлення отримували персоніфіковані дані та копії особистих документів на осіб, які за віком та рівнем освіти відповідають вимогам для вступу до професійно-технічного навчального закладу, включали ці дані до наказу про зарахування осіб як учнів денної форми навчання до цього професійно-технічного навчального закладу. Зі свого боку головний бухгалтер та провідний фахівець-касир отримували в банківських установах готівкові грошові кошти, перераховані Дніпропетровською обласною державною адміністрацією на фінансування стипендій та інших виплат учням денної форми навчання вказаного навчального закладу, підроблюючи офіційні документи – платіжні відомості, щодо здійснення виплат зазначених стипендій.

Збільшення ставок акцизного збору є одним із каталізаторів зростання організованої злочинності у сфері незаконного обігу підакцизних товарів

Зокрема, прокуратурою Дніпропетровської області затверджено та направлено до суду обвинувальний акт стосовно шістьох членів злочинного угруповання, які незаконно виготовляли та збували алкогольні напої (**ч. 3 ст. 28, ч. 1 ст. 204, ч. 3 ст. 28, ч. 2 ст. 204, ч. 3 ст. 199 КК України**). Встановлено, що на початку 2017 року мешканець міста Нікополя створив стійке злочинне

об'єднання, метою діяльності якого було **одержання стабільного прибутку від незаконного виготовлення та збуту алкогольних напоїв,** маркованих підробленими марками акцизного податку. Чітко розподіливши обов'язки між учасниками вказаної організованої групи щодо пошуку джерел придбання підроблених «акцизок», спирту, тари, етикеток як начебто підприємства – виробника горілчаної продукції, вживаючи заходи конспірації, зазначені ділки відкрили у місті Нікополі підпільний цех та обладнали його устаткуванням, що забезпечує масове виробництво горілки. Протягом однієї робочої зміни в підпільному цеху шляхом розведення спирту етилового з водою незаконно виготовлялося понад 2000 л горілки, яка розливалася у заздалегідь підготовлену тару з етикетками горілчаного бренду та маркувалася підробленими марками акцизного податку, що надавало їй ознак товару народного вжитку. Потім фальсифікат реалізовувався на території Апостолівського та Широківського районів Дніпропетровської області через мережі роздрібної торгівлі, а отриманий прибуток розподілявся між членами злочинного угруповання залежно від ролі та «посади» кожного. Протягом майже 10 місяців підпільниками виготовлено та реалізовано понад 20 тонн горілчаного сурогату на суму майже один мільйон гривень.

Вироком Бабушкінського районного суду міста Дніпра від 29 серпня 2018 року визнано винними трьох учасників організованої злочинної групи, які майже півтора року незаконно виготовляли та збували алкогольні напої **(ч. 3 ст. 28, ч.ч. 1, 2 ст. 204 КК України)** та яким призначено покарання у виді штрафу. Так, влітку 2016 року троє мешканців області облаштували в гаражному приміщенні виробничу лінію, яка складалася з пластикових труб, шлангів, електронасосів, ємностей для змішування та розливу рідини, діжок для змішування спирту та води, вимірювальних засобів, а також іншого обладнання, що в цілому забезпечувало переробку сировини в алкогольну продукцію, готову для реалізації. За так званим графіком цех працював у нічну зміну двічі на місяць, виготовляючи по 400 л фальсифікату, який розфасовувався у спеціальну тару і транспортувався до Новомосковського району для подальшої його реалізації на розлив у місцевих шинках, що належали одному зі співучасників злочинної групи.

Вироком Індустріального районного суду міста Дніпра від 2 листопада 2018 року аналогічно визнано винними за **ч. 3 ст. 28, ч. 1 ст. 204, ч. 3 ст. 28, ч. 2 ст. 204 КК України** трьох осіб, які входили до іншого конкуруючого злочинного об'єднання. Воно спеціалізувалося на виготовленні «елітного» алкогольного сурогату, який розфасовували в поліетиленові пакети (тетропаки) з назвами відомих горілчаних брендів, зокрема Absolut, Finlandia, Beluce, Monto Choco, Kvint, обсягом по 2 літри та по 3 літри кожен для більш зручного транспортування та збуту горілки.

Прокуратура Дніпропетровської області завжди займала принципову позицію при підтриманні публічного обвинувачення у справах стосовно господарських злочинів, вчинених організованими злочинними об'єднаннями

Так, вироком Жовтневого районного суду міста Дніпра від 16 червня 2017 року **визнано винними чотирьох учасників організованого злочинного об'єднання,** яких засуджено за **ч. 3 ст. 28, ч. 2 ст. 205, ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 28, ч. 2 ст. 212, ч. 3 ст. 28, ч. 4 ст. 358 КК України** (фіктивне підприємництво, пособництво в ухиленні від сплати податків та використання підроблених документів, вчинені організованою групою). Протягом 2013–2015 років чотири мешканці міста Дніпра у складі організованої групи, не маючи наміру здійснювати господарську діяльність, але переслідуючи корисливу мету надання за грошову винагороду пособницьких послуг в ухиленні від сплати податків реально діючим суб'єктам господарювання, використовуючи підроблені документи, **зареєстрували на підставних осіб 104 фіктивні підприємства,** за допомогою печатки та статутних документів яких надавали 105 «підприємствам-замовникам» злочинні послуги із **незаконної конвертації безготівкових грошових коштів у готівку, транзиту** тощо.

За пропозицією прокурора судом визнано кваліфікуючу ознаку «вчинення злочину організованою групою» та призначено двом співорганізаторам злочину максимальне покарання у виді штрафу в дохід держави в розмірі 5000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (85 000 грн) та двом виконавцям – у розмірі 4500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (76 500 грн).

З метою підвищення ефективності роботи в сфері протидії організованій злочинності прокуратурою Дніпропетровщини орієнтовано роботу слідчих та оперативних підрозділів (під час збирання та фіксації доказів) на єдиний показник, остаточним результатом якого повинен бути вирок суду, що набрав законної сили, яким має бути визнано кваліфікуючу ознаку «вчинення злочину організованою групою».

Лілія Куліковська

прокурор відділу нагляду за додержанням законів
при виконанні судових рішень
у кримінальних провадженнях
та інших заходів примусового характеру
Прокуратури Тернопільської області

ЗА ВТРУЧАННЯ ПРОКУРАТУРИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗАСУДЖЕНІ ОСОБИ ВІДБУВАТИМУТЬ ПОКАРАННЯ, ЯКОГО УНИКАЛИ

Згідно із ст.ст. 371, 373 Кримінального процесуального кодексу України (КПК України) одним із видів судового рішення є вирок. Вирок, як і закон, є проявом правової волі, у якому проголошується позиція держави щодо одного конкретного факту.

Відповідно до ст. 129 Конституції України, ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», ст. 21 КПК України судові рішення ухвалюються іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України. Дотримання зазначеного принципу сприяє успішному зверненню до виконання вироку, що набрав чинності, і усуненню перешкод, які можуть трапитися під час реалізації приписів суду, що містяться в постановленому ним вироку. Крім того, обов'язковим характером судового рішення наголошується на авторитеті судової влади.

> Закріплене в законодавстві положення щодо обов'язковості виконання судових рішень без втручання державних органів, що сприяють їх фактичному виконанню, не може гарантувати успішне та своєчасне здійснення вироків

Водночас саме собою це положення, закріплене в законодавстві, без втручання державних органів, що сприяють його фактичному виконанню, не може гарантувати успішне та своєчасне здійснення вироків. Ось чому прокурорський нагляд за дотриманням законності на стадії виконання вироків є одним із тих процесуальних засобів, які забезпечують реальне впровадження цих положень законодавства в життя. Прокурор здійснює нагляд за тим, щоб вироки,

які набрали чинності, виконувалися, а не залишалися тільки проголошеними, і саме здійснення виконання повністю відповідало вимогам кримінального, кримінального процесуального та кримінально-виконавчого законодавства.

У зв'язку з викладеним стан дотримання норм законодавства під час виконання кримінальних покарань перебуває на постійному контролі органів прокуратури Тернопільської області.

Зокрема, прокуратурою області ініційовано питання проведення перевірки щодо виконання кримінальних покарань у виді арешту та позбавлення волі стосовно осіб, які на час набрання вироками чинності, не перебували під вартою.

Завдяки дієвому контролю та налагодженій співпраці між правоохоронними відомствами з постановлених у 2017 році 33 вироків суду стосовно 33 осіб органами поліції забезпечено виконання 29 вироків стосовно 29 осіб. Зі звернутих судами упродовж минулого року до виконання 30 вироків стосовно 30 осіб органами поліції виконано 28 вироків стосовно 28 осіб.

Разом із тим унаслідок вжитих органами прокуратури області організаційно-практичних заходів лише у листопаді 2018 року територіальними органами поліції розшукано та направлено для відбування призначеного покарання трьох осіб, які ухилялися від його виконання.

Прокуратурою Тернопільської області ініційовано питання проведення перевірки щодо виконання кримінальних покарань у виді арешту та позбавлення волі стосовно осіб, які на час набрання вироками чинності не перебували під вартою, зокрема у листопаді 2018 року територіальними органами поліції розшукано та направлено для відбування призначеного покарання трьох осіб, які ухилялися від його виконання

Так, вироком Тернопільського міськрайонного суду від 16 березня 2006 року колишнього міліціонера засуджено за ч. 2 ст. 365 КК України до 4 років позбавлення волі із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з роботою у правоохоронних органах, строком на 3 роки.

Розпорядження про виконання вироку, що набрав чинності, скеровано на виконання у Тернопільський міський відділ УМВС України в Тернопільській області. Однак службові особи підрозділу розшук засудженого фактично не здійснювали. Лише після втручання прокуратури Тернопільської області засуджену особу затримано за місцем проживання та доставлено для відбування призначеного судом покарання у місця позбавлення волі.

Окрім цього, Кременецькою місцевою прокуратурою виявлено низку порушень під час оголошення в розшук засуджених, які ухилялися від призначеного судом покарання у виді арешту.

Встановлено, що завдяки вжитим працівниками поліції розшуковим заходам не вдалося встановити місця перебування двох засуджених. Однак при цьому оперативно-розшукові справи про їх розшук у територіальних відділеннях Головного управління Національної поліції у Тернопільській області взагалі не були заведені. До того ж засуджені неодноразово затримувалися працівниками поліції за вчинення адміністративних правопорушень і навіть відбували стягнення у виді адміністративного арешту. Тобто службові особи територіальних підрозділів Національної поліції області, маючи реальну змогу виконати вироки судів, володіючи інформацією про місцезнаходження засуджених, відповідних заходів не вживали.

З метою усунення порушень вимог законів України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Національну поліцію» та КПК України керівництву Головного управління Національної поліції в Тернопільській області внесено більше 15 документів прокурорського реагування

Лише після внесення Кременецькою місцевою прокуратурою відповідних вказівок двох осіб, яким призначено покарання у виді арешту, затримано та направлено для відбування призначеного судом покарання.

Загалом з метою усунення порушень вимог законів України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Національну поліцію» та КПК України керівництву Головного управління Нацполіції в Тернопільській області внесено більше 15 документів прокурорського реагування для з'ясування причин і вжиття заходів.

Також органи прокуратури області ґрунтовно вивчають на предмет законності прийняті судами першої інстанції ухвали, які стосуються питань, що вирішуються під час виконання вироків. Упродовж поточного року в апеляційному порядку оскаржено більше 30 таких ухвал.

Зокрема, завдяки принциповій позиції прокуратури Тернопільської області громадянку М., засуджену за вчинення умисного вбивства, скеровано для відбування призначеного судом покарання у місця позбавлення волі.

Так, вироком Кременецького районного суду М. визнано винною у вчиненні злочину, передбаченого у ч. 1 ст. 115 КК України, та призначено їй покарання у виді позбавлення волі строком на 4 роки відповідно до ст. 69 КК України.

Ухвалою цього ж суду М. звільнено від відбування покарання на підставі ст. 83 КК України до досягнення її дитиною трирічного віку.

Надалі Кременецьким районним судом частково задоволено клопотання районного сектору з питань пробації та захисника засудженої М. про звільнення її від покарання, призначеного вироком цього ж суду. Зокрема, у строк відбування покарання судом першої інстанції повністю зараховано час, протягом якого засуджена не відбувала покарання, а також засудженій замінено невід-

буту частину покарання більш м'яким покаранням у виді виправних робіт на строк 1 рік 2 місяці 15 днів з відрахуванням із суми заробітку в дохід держави 10%, яке призначено відбувати за місцем роботи М.

У статтях 3, 27 Конституції України встановлено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Право на життя є невід'ємним правом людини. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Призначення такого виду покарання, як виправні роботи, не відповідає тяжкості вчиненого умисного злочину, суті та меті самого покарання, загальним засадам його призначення та є неправильним (несправедливим), оскільки нівелює цінність людського життя.

З указаних підстав органами прокуратури Тернопільської області оскаржено ухвалу Кременецького районного суду в апеляційному порядку.

Тернопільським апеляційним судом апеляційну скаргу прокурора задоволено частково, ухвалу суду першої інстанції в частині заміни невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням у виді виправних робіт скасовано, засуджену направлено для відбування призначеного покарання у виді позбавлення волі.

Загалом упродовж 2018 року за результатами вжитих прокуратурою Тернопільської області заходам вдалося досягти позитивних результатів під час здійснення нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

НОВІ ВИДАННЯ

Клопотання прокурора у кримінальному провадженні: наук.-практ. посіб. / [Севрук Ю.Г., Столітній А.В., Сапін О.В., Єні О.В., Туркот М.С. та ін.; за ред. д-ра юрид. наук Столітнього А.В.]. – Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. – 346 с.

ISBN 978-617-7500-67-3

У науково-практичному посібнику розглянуто правові підстави та процесуальний порядок подання прокурором слідчому судді, а також до суду клопотань, висвітлено вимоги до їх змісту, запропоновано шляхи розв'язання окремих проблем теоретичної та практичної спрямованості, які виникають під час заявлення, розгляду й вирішення клопотань.

Денис Шульга
прокурор відділу нагляду за додержанням законів територіальними органами поліції при провадженні досудового розслідування та підтриманням державного обвинувачення
управління нагляду у кримінальному провадженні Прокуратури Миколаївської області,
юрист 1 класу

УСПІХИ РОБОТИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ У ВИЯВЛЕННІ ЗЛОЧИНІВ У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ

Прокуратура Миколаївської області приділяє постійну увагу виявленню, розкриттю та належному розслідуванню кримінальних правопорушень, вчинених у бюджетній сфері.

Минулого року питання протидії злочинам указаної категорії обговорено на 10 координаційних, 1 спільній та 13 оперативних нарадах, проведено навчально-методичний семінар із зазначеної тематики.

З метою активізації діяльності правоохоронців у викритті корупційних злочинів, у тому числі вчинених у бюджетній сфері, створено вісім міжвідомчих робочих груп, до складу яких увійшли найбільш досвідчені процесуальні керівники, оперативні працівники та слідчі територіальних органів поліції в області.

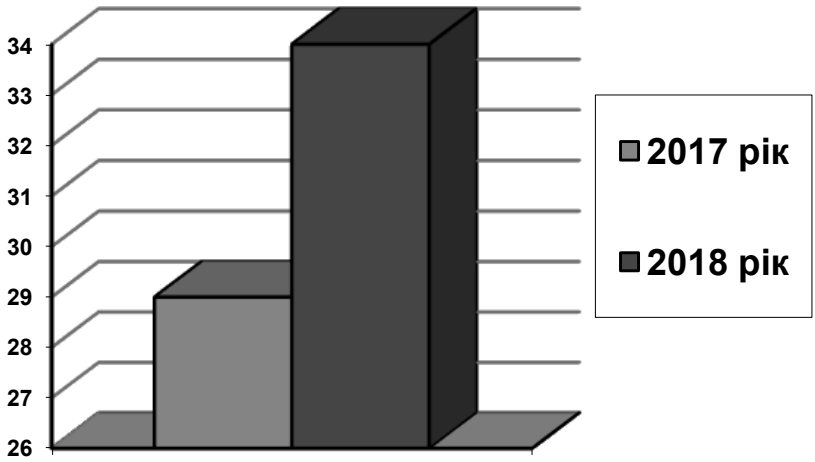
Ужиті у 2018 році заходи координаційного характеру сприяли підвищенню якості протидії цим злочинам.

Так, завдяки спільним зусиллям правоохоронних органів та наполегливості прокурорів зросла кількість направлених до суду з обвинувальними актами кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, вчинені у бюджетній сфері (з 29 у 2017 році до 34 у 2018 році).

Триває судовий розгляд у 21 кримінальному провадженні цієї категорії.

Кримінальними правопорушеннями **завдано збитків інтересам держави та територіальної громади на загальну суму майже 7,5 млн грн.** З метою відшкодування збитків до суду пред'явлено позови на суму майже 7 млн грн, накладено арешт на майно на загальну суму 2,7 млн гривень.

Так, до суду скеровано обвинувальний акт у кримінальному провадженні за **ч. 2 ст. 191 КК України** стосовно посадової особи товариства з обмеженою відповідальністю, яка шляхом зловживання службовим становищем під час ви-

конання робіт згідно з договором про послуги зі зняття стічно-фекальних вод із суден закордонного плавання, які заходять в акваторію морського порту Миколаїв, **заволоділа грошовими коштами Миколаївської філії Державного підприємства «Адміністрації морських портів України».**

За результатами досудового розслідування скеровано до суду обвинувальний акт стосовно службових осіб Служби автомобільних доріг у Миколаївській області, державного підприємства «Миколаївський облавтодор» та службової особи підприємства-підрядника за фактом **закінченого замаху на заволодіння бюджетними коштами у понад 600 тис. грн під час здійснення ремонту ділянки автомобільної дороги** загального користування державного значення «Велика Корениха – Кам'янка». Дії вказаних осіб кваліфіковані за **ч. 2 ст. 15, ч. 5 ст. 191, ч. 1 ст. 366, ч. 2 ст. 367 КК України** (замах на заволодіння бюджетними коштами, службове підроблення, службова недбалість). Упродовж минулого року органами прокуратури області за матеріалами кримінальних проваджень поза межами кримінального судочинства до суду пред'явлено шість позовів про стягнення до бюджету грошових коштів на суму 574 тис. грн, з яких три – вже розглянуто та задоволено на суму 468 тис. гривень.

Вжито ефективних заходів щодо викриття корупційних кримінальних правопорушень про злочини у бюджетній сфері. Виявлено три таких злочини.

Зокрема, скеровано до суду обвинувальний акт у кримінальному провадженні стосовно голови Галицинівської сільської ради Вітовського району та директора товариства, які **під час виконання будівельних робіт щодо рекон-**

струкції системи водопостачання заволоділи бюджетними коштами у розмірі понад 800 тис. грн, за **ч.ч. 3, 5 ст. 191, ч. 2 ст. 364, ч. 1 ст. 366 КК України.**

Корупційними кримінальними правопорушеннями завдано збитків інтересам держави та територіальної громади на загальну суму 1,4 млн грн. Наразі накладено арешт на майно, загальна вартість якого становить 1,1 млн грн, у тому числі вилучено грошей та цінностей – на майже півмільйона гривень. Позови у межах кримінального провадження про відшкодування збитків пред'явлено у двох кримінальних провадженнях на суму понад 1,1 млн гривень.

Поки що триває судовий розгляд у п'яти кримінальних провадженнях про корупційні злочини у бюджетній сфері.

Наприклад, на розгляді суду перебуває обвинувальний акт стосовно п'яти осіб, серед яких депутат Миколаївської міської ради, помічник депутата, син депутата та двоє керівників підприємств.

Зазначені особи упродовж 2016–2017 років, зловживаючи службовим становищем, незаконно **заволоділи бюджетними коштами під час виконання ремонтів покрівель житлових будинків у місті Миколаєві** на замовлення Департаменту житлово-комунального господарства Миколаївської міської ради шляхом унесення недостовірних даних до актів приймання-передачі виконаних робіт.

Під час досудового розслідування встановлено п'ять епізодів злочинної діяльності. Внаслідок проведення відповідних експертиз визначено загальну суму завищення обсягів виконаних підрядних робіт, яка склала понад 400 тис. гривень. Окрім того, члени злочинної організації обвинувачуються у **наданні** наприкінці 2017-го – на початку 2018 років **неправомірної вигоди у розмірі 250 тис. грн прокурору,** який здійснював процесуальне керівництво у зазначеному кримінальному провадженні і завдяки принциповій позиції якого злочин детально задокументовано.

Органом досудового розслідування дії організатора та його спільників кваліфіковано за **ч. 1 ст. 255, ч. 4 ст. 28, ч. 3 ст. 191, ч. 4 ст. 28, ч. 1 ст. 366, ч. 4 ст. 28, ч. 3 ст. 369 КК України** як створення злочинної організації, керівництво нею, участь у злочинах, вчинених цією організацією, заволодіння у складі злочинної організації бюджетними коштами шляхом зловживання службовим становищем, унесення недостовірних відомостей до офіційних документів та надання неправомірної вигоди прокурору.

Органи прокуратури області й надалі триматимуть курс на вжиття системних заходів щодо підвищення ефективності роботи, відновлення довіри суспільства до прокуратури та зняття соціальної напруги у регіоні.

Микола Ющук
начальник відділу
організації представництва в суді
та при виконанні судових рішень
Прокуратури Тернопільської області

ЗАВДЯКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРІВ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ СУДАМИ ЗАДОВОЛЕНО 109 ПОЗОВІВ НА СУМУ 225,3 МЛН ГРИВЕНЬ

В умовах реформування як органів прокуратури в цілому, так і безпосередньо інституту представництва прокуратура Тернопільської області своєчасно і комплексно вживає організаційні та практичні заходи щодо захисту законних інтересів держави, реального відшкодування завданих збитків.

Передусім враховуються зміна функцій органів прокуратури, новий порядок їх реалізації, необхідність налагодження взаємодії між місцевими та регіональною прокуратурою, а також застосування в роботі практики Європейського суду з прав людини.

Завдяки активному здійсненню представницької функції вдалося не допустити зниження ефективності роботи. Так, за позовами органів прокуратури Тернопільської області упродовж 2018 року судами відкрито провадження у справах на суму 228,6 млн гривень.

За результатами розгляду позовних заяв, у тому числі минулих років, судами задоволено 109 позовів на суму 225,3 млн грн, добровільно відшкодовано відповідачами 1,4 млн гривень. Реально виконано рішень суду на 225 млн гривень.

З огляду на специфіку регіону, загальна територія якого охоплює 1382,4 тис. га, з яких 1048,7 тис. га становлять сільськогосподарські угіддя, основну увагу галузевий підрозділ прокуратури області спрямовував на застосування представницьких повноважень у сфері земельних відносин.

Із зазначених питань у вказаному періоді відкрито проваджень за позовами прокурорів на суму 209,1 млн грн, що становить 97,4% від загальної суми у справах, провадження в яких відкрито за позовами прокурорів. Судами (з урахуванням позовів минулих періодів) задоволено позовів цієї категорії на суму 222,8 млн грн, реально виконано рішень суду на 221,2 млн гривень.

Несплата орендної плати завдає істотної шкоди інтересам держави та територіальним громадам, оскільки через відсутність відповідних надходжень не виконуються дохідна частина місцевих бюджетів та бюджетні програми

З метою захисту інтересів держави у сфері земельних правовідносин прокуратурою області направлялись до суду позови про розірвання договорів оренди та повернення земельної ділянки у зв'язку із систематичною несплатою орендних платежів, стягнення заборгованості з орендної плати за землю та повернення земельної ділянки у зв'язку із закінченням строку оренди, повернення земельної ділянки у зв'язку із самовільним її використанням чи використанням без правовстановлюючих документів, визнання земельної ділянки відумерлою тощо.

Прокуратура Тернопільської області пред'явила низку позовів про розірвання договору оренди земельної ділянки та її повернення.

Згідно зі ст. 206 Земельного кодексу України використання землі в Україні є платним. Об'єктом плати за землю є земельна ділянка, плата за землю справляється відповідно до закону та землекористувачі зобов'язані своєчасно сплачувати орендну плату за землю.

Несплата орендної плати завдає істотної шкоди інтересам держави та територіальним громадам, оскільки через відсутність відповідних надходжень не виконуються дохідна частина місцевих бюджетів та бюджетні програми.

Унаслідок вивчення даних Єдиного державного реєстру судових рішень, Публічної кадастрової карти України, Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Державного земельного кадастру, а також витребуваної в органів виконавчої влади інформації встановлено факт неналежного виконання Тернопільською обласною державною адміністрацією та Борщівською районною державною адміністрацією наданих законодавством повноважень у сфері земельних правовідносин, а саме нереагування на систематичну несплату орендної плати за землю товариством з обмеженою відповідальністю «Юстрім» і невжиття заходів до розірвання з цим суб'єктом господарювання договору оренди землі. Наведені обставини стали підставами для звернення прокурора до суду на захист інтересів держави.

Так, рішенням Господарського суду Тернопільської області від 12 липня 2018 року задоволено позов виконувача обов'язків керівника Чортківської місцевої прокуратури в інтересах держави в особі Тернопільської обласної

державної адміністрації, Борщівської районної державної адміністрації до товариства з обмеженою відповідальністю «Юстрім» про припинення шляхом розірвання дії договору оренди землі та повернення земельної ділянки.

Зокрема, зобов'язано товариство повернути Тернопільській обласній державній адміністрації земельну ділянку площею 82,62 га, розташовану на території Борщівської міської ради (за межами населеного пункту), нормативно-грошова оцінка якої становить 206,6 млн гривень.

Лише завдяки втручанню органів прокуратури в 2018 році державі повернуто землі промисловості площею майже 90 га вартістю 200 млн гривень.

Крім цього, прокуратурою області систематично опрацьовуються дані щодо використання земельних ділянок, які надані суб'єктам господарювання в оренду.

Так, рішенням Лановецького районного суду Тернопільської області задоволено позов виконувача обов'язків керівника Кременецької місцевої прокуратури в інтересах держави до Головного управління Держгеокадастру у Тернопільській області, Ільчук (Проць) Г.М. та визнано недійсним договір оренди землі, укладений Головним управлінням Держземагентства у Тернопільській області з Ільчук Г.М., і зобов'язано відповідачку повернути у володіння та користування держави земельну ділянку загальною площею 30,2 га вартістю 908,1 тис. грн, що розташована за межами населеного пункту на території Іванковецької сільської ради Лановецького району Тернопільської області.

Рішення суду виконано у повному обсязі, до Державного реєстру прав на нерухоме майно внесено відомості про скасування державної реєстрації права оренди земельної ділянки. Земельну ділянку площею 30,2 га, нормативно-грошова оцінка якої становить 908,1 тис. грн, повернуто державі.

Діяльність прокуратури Тернопільської області у сфері земельних відносин триває й надалі.

Прикладом активної роботи прокурора з метою захисту інтересів держави є також реальне виконання судових рішень.

Так, у поточному році виконано судові рішення на загальну суму 225 млн грн. Зокрема, прокуратурою вжито заходів щодо повернення у державну власність майна територіальної громади села Довжанка Тернопільського району, а саме: артезіанської свердловини, 12-квартирного житлового будинку (гуртожитку), водонапірної башти, загальною вартістю 440 тис. гривень.

Також суд погодився із позицією прокурора, а зазначене рішення залишено без змін судами апеляційної та касаційної інстанцій, про визнання незаконними та скасування рішення Чортківської міської ради та виконкому щодо оформлення за Чортківською міською радою права власності на приміщення аптеки та її відчуження. Так само недійсними визнано результати аукціону з продажу вказаного приміщення та договір купівлі-продажу, а право власності на спірне приміщення загальною площею 141,7 кв. м вартістю майже 700 тис. грн визнано за територіальною громадою області в особі Тернопільської обласної ради.

Виконано і рішення Господарського суду Тернопільської області за позовом Тернопільської місцевої прокуратури в інтересах держави в особі Зборівської районної ради, комунального підприємства Зборівської районної кіновідеомережі до фізичної особи про дострокове розірвання договору оренди нерухомого майна, стягнення заборгованості у розмірі 7299,95 грн та повернення приміщення цокольного поверху кінотеатру ім. Т.Г. Шевченка загальною площею 149,4 кв. м вартістю 206492,0 гривень.

Робота прокурорів Тернопільщини щодо забезпечення захисту інтересів держави триває постійно.

ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ПРОКУРАТУРИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ У СФЕРІ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Органи прокуратури Чернігівської області системно реалізують визначені у ст. 131-1 Конституції України, ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» функції прокуратури із захисту та поновлення інтересів держави в суді.

З метою належної організації роботи щодо звернення з позовом до суду проводиться комплексне вивчення відповідних питань у сфері земельних, бюджетних правовідносин, державної та комунальної власності, охорони навколишнього природного середовища з урахуванням специфіки регіону, наявної судової практики та проблемних питань, зумовлених прогалинами чи неузгодженостями у законодавчому регулюванні.

Як результат – за 2018 рік **пред'явлено до суду позовів** на суму **понад 317,3 млн грн,** наразі задоволено **354 позови** на суму **понад 279 млн грн.** За позовами прокурорів **забезпечено реальне виконання судових рішень** на суму **147,6 млн грн.** Повернуто та попереджено незаконне надання 8037 га земель.

| Порушення у сфері землекористування

З огляду на аграрну специфіку області, 65% території якої становлять сільгоспугіддя, значні зусилля регіональної прокуратури зосереджено на використанні земель сільськогосподарського призначення.

Серед найбільш поширених порушень, встановлених прокурорами: використання землі не за цільовим призначенням, відсутність нормативної грошової оцінки при укладенні договорів оренди, несвоєчасне внесення орендної плати, надання земель у власність та оренду з порушенням вимог законодавства, зокрема через недотримання встановленої процедури земельних торгів.

Так, рішенням Господарського суду Чернігівської області від 24 квітня 2018 року, постановленим за результатами розгляду позову прокурора, розірвано договір оренди 74 га земель сільгосппризначення, укладений між ТОВ «Україна-Агро» та Козелецькою райдержадміністрацією, і стягнуто на користь місцевої ради 250 тис. грн заборгованості з орендної плати.

Підставою для звернення прокурора до суду став факт систематичної несплати орендних платежів боржником, унаслідок чого перед місцевим бюджетом утворилася заборгованість.

Аналогічне рішення між тими ж сторонами щодо земельної ділянки площею 33 га та суми боргу в розмірі 114 тис. грн постановлено Господарським судом Чернігівської області 13 липня 2018 року.

Наразі судові рішення виконано. Земельні ділянки загальною вартістю 4,3 млн грн повернуто в розпорядження держави.

Іншим рішенням Чернігівського окружного адміністративного суду задоволено позов прокурора, заявлений на захист інтересів держави внаслідок неефективного використання земель сільськогосподарського призначення.

З метою належної організації роботи щодо звернення з позовом до суду у прокуратурі Чернігівської області проводиться комплексне вивчення відповідних питань у сфері земельних, бюджетних правовідносин, державної та комунальної власності, охорони навколишнього природного середовища з урахуванням специфіки регіону, наявної судової практики та проблемних питань, зумовлених прогалинами чи неузгодженостями у законодавчому регулюванні

Зокрема, розпорядженням Козелецької районної державної адміністрації господарюючому суб'єкту приватної форми власності затверджено землевпорядну документацію щодо передачі в оренду земельних ділянок площею понад 85 га для ведення товарного сільськогосподарського виробництва на території Остерської міської ради Козелецького району. Водночас підприємство раціональне використання земельних ділянок не здійснювало, договори оренди земель ним не укладено.

Тож скасування розпорядчого документа надасть можливість власнику землі потім передати її добросовісному орендарю та збільшити наповнення відповідного бюджету.

Рішенням Господарського суду Чернігівської області від 17 жовтня 2018 року задоволено позов прокурора про розірвання договору оренди земельної ділянки площею 3,2 га вартістю 778 тис. грн, яка розташована в смт Березному Менського району, з підстав несплати орендної плати, що тривалий час залишалася без реагування органу місцевого самоврядування.

Також прокуратурою області до господарського суду заявлено позов про **визнання недійсним договору оренди земельної ділянки водного фонду з розташованим на ній водним об'єктом.**

Як встановлено, ще в 2005 році господарюючому суб'єкту на території Трисвятськослобідської сільради для рибогосподарських потреб надано в оренду земельну ділянку водного фонду загальною площею майже 113 га з розташованим на ній водним об'єктом площею 77,7 гектара.

Приводом для звернення прокуратури до суду стало надання товариству земельної ділянки водного фонду згідно з договором оренди від 9 листопада 2005 року без проведення нормативно-грошової оцінки, внаслідок чого неправильно розраховано розмір орендної плати, що зумовило недоотримання бюджетом коштів.

Справа неодноразово розглядалася судами різних інстанцій.

Під час судового розгляду справи, завдяки активній позиції прокурора, відповідачем проведено нормативно-грошову оцінку земельної ділянки, яка склала майже 1,3 млн грн. В подальшому її затверджено на сесії Чернігівської районної ради. На підставі цього до договору оренди земельної ділянки внесено відповідні зміни в частині нормативно-грошової оцінки земельної ділянки та розміру орендної плати, який збільшено більш ніж в чотири рази.

Крім того, прокуратурою області установлено факт незаконної передачі у приватну власність фізичної особи земельної ділянки площею 2 га вартістю понад 300 тис. грн. Усупереч вимогам земельного законодавства фізичній особі передано у власність земельну ділянку за рахунок території розширення населеного пункту.

Розглянувши справу, Апеляційний суд Чернігівської області підтримав позицію прокурора та визнав недійсними відповідні накази розпорядника земель про надання дозволу на розроблення та затвердження проекту землеустрою, а також визнав недійсним свідоцтво про право власності на землю.

Наразі рішення суду реально виконано, державну реєстрацію на землю скасовано. Протиправно отриману земельну ділянку повернуто у розпорядження держави.

Яскравим прикладом системної роботи, спрямованої на захист інтересів держави у сфері землекористування є рішення Господарського суду Чернігівської області від 4 вересня 2018 року, яким задоволено позов прокурора про повернення 330 га сільгоспугідь вартістю 7,3 млн гривень.

Встановлено, що однією з місцевих рад Корюківського району, яка перевищила надані їй владні повноваження, прийнято рішення про передачу в управління суб'єкту господарювання неуспадкованих земельних ділянок (паїв) загальною площею 330 га вартістю 7,3 млн гривень.

На підставі вказаного рішення у серпні 2016 року між органом самоврядування та господарюючим суб'єктом укладено договір на управління спадщиною, за яким передано земельні ділянки сільськогосподарського призначення. Проте фактично укладення договору не було спрямовано на утримання та збереження земель – документ укладався з метою обробітку земель підприємством та отримання ним прибутку.

За втручання прокурора в судовому порядку незаконне використання сільгоспугідь припинено.

Недотримання вимог законодавства стосовно збереження природно-заповідного фонду

У сфері охорони навколишнього природного середовища регіональною прокуратурою встановлено непоодинокі факти невжиття органами місцевого

самоврядування заходів щодо організації проведення робіт з винесення меж об'єктів природно-заповідного фонду.

Так, рішенням Чернігівської обласної ради ще 1995 року створено гідрологічний заказник місцевого значення «Заїздський» загальною площею 1450 га, розташований в адміністративних межах Заїздської, Лісовосорочинської та Товкачівської сільських рад Прилуцького району.

З моменту утворення вказаного об'єкта природно-заповідного фонду, незважаючи на вимоги законодавства, його межі на місцевості не встановлено.

За ініціативи прокурора рішенням Чернігівського окружного адміністративного суду від 12 червня 2018 року вказані сільські ради зобов'язано забезпечити проведення робіт із розроблення технічної документації та винесення в натурі на місцевості меж вказаного ландшафтного заказника.

Аналогічними рішеннями судів за позовом прокурора зобов'язано Ядутинську та Сухополов'янську сільські ради, а також Малодівицьку селищну ради вжити заходів щодо організації проведення робіт із винесення меж об'єктів природно-заповідного фонду.

Порушення у бюджетній сфері

Системною є робота прокурорів з питань **стягнення на користь Державного бюджету України плати за проїзд автомобільними дорогами транспортних засобів** та інших самохідних машин і механізмів, **вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні.**

Зокрема, підставами для пред'явлення позовів вказаної категорії є матеріали територіальних органів Укртрансбезпеки, якими виявлено та задокументовано факт надання послуг із перевезення вантажу з перевищенням осьових навантажень, встановлених Правилами дорожнього руху України, без оформлення дозволу або документа про внесення плати за проїзд великовагових транспортних засобів.

У зв'язку із тим, що нараховані державним органом фінансові санкції здебільшого у добровільному порядку не сплачуються, прокуратурою області готуються до суду позови про стягнення коштів за проїзд у примусовому порядку.

Правомірність використання та розпоряджання державним і комунальним майном

Прикладом принципової позиції та активної роботи прокурорів з метою захисту інтересів держави у цій сфері є, зокрема, **попередження незаконного передання** на території Ічнянського району у **приватну власність державного майна – цілісного майнового комплексу хлібоприймально-**

го підприємства площею 15 тис. квадратних метрів оціночною вартістю 10 млн гривень.

Установлено, що за відсутності згоди Кабінету Міністрів України як власника нерухомості, а також прямої законодавчої заборони на приватизацію та корпоратизацію майна хлібоприймальних підприємств акціонерним товариством на підставі протиправного рішення виконкому Ічнянської міської ради зареєстровано право приватної власності на спірне майно.

З метою повернення майна у державну власність до Господарського суду Чернігівської області прокурором пред'явлено позов в інтересах Кабінету Міністрів України та Мінагрополітики про визнання недійсним та скасування рішення виконавчого комітету Ічнянської міської ради 2011 року, а також свідоцтва про право власності на об'єкти нерухомого майна, виданого приватному акціонерному товариству.

Зважаючи на обґрунтованість наданих прокурором доказів, Господарський суд Чернігівської області позовні вимоги задовольнив у повному обсязі. Зазначене рішення судом апеляційної інстанції залишено без змін.

У межах реалізації представницьких повноважень регіональною прокуратурою виявлено факт **незаконного використання** приватним суб'єктом господарювання державного майна – **108 гідротехнічних споруд для здійснення промислового риборозведення.**

Установлено, що у 2015 році між державним підприємством «Укрриба» та приватним підприємством укладено договір зберігання державного майна та додаткову угоду до нього, за якою зберігачу, тобто суб'єкту господарювання, надано право використання гідротехнічних споруд, що перебувають на балансі державного підприємства.

Оскаржуваний договір укладений з порушенням норм законодавства, зокрема Закону України «Про оренду державного та комунального майна», та мав удаваний характер, оскільки фактично між сторонами виникли правовідносини з оренди державного майна.

Так, унаслідок дії зазначеного правочину доходи, отримані від використання у господарській діяльності гідротехнічних споруд, залишалися у приватного суб'єкта господарювання та не зверталися в дохід державного підприємства.

З метою поновлення прав держави на використання гідротехнічних споруд прокуратурою області у травні 2018 року пред'явлено позов до Господарського суду Чернігівської області про визнання договору зберігання недійсним.

Суд, дослідивши надані сторонами докази та пояснення по суті позову, визнав вимоги регіональної прокуратури обґрунтованими та 3 жовтня 2018 року задовольнив позов у повному обсязі.

Крім того, за втручання прокурорів, з урахуванням матеріалів кримінального провадження, яке розслідувалося Головним слідчим управлінням Генераль-

ної прокуратури України, **попереджено неправомірне вибуття з державної власності майнового комплексу** державного підприємства в смт Новоайдарі Луганської області, який входив до складу **ДАК «Хліб України».**

Так, ТОВ «Азовська продовольча компанія» у 2015 році намагалось зареєструвати право власності на Новоайдарський елеватор з використанням підробленого рішення Київського районного суду м. Донецька від 20 жовтня 2014 року. Отримавши відмову держреєстратора внести відповідний запис до реєстру, товариство звернулося з позовом до місцевого суду, рішенням якого від 10 березня 2015 року зобов'язано реєстраційну службу Ніжинського міськрайонного управління юстиції Головного управління юстиції у Чернігівській області здійснити реєстрацію права власності.

Після підтвердження експертом у кримінальному провадженні факту фальсифікації судового рішення регіональною прокуратурою подано заяву про перегляд рішення Ніжинського міськрайонного суду від 10 березня 2015 року за нововиявленими обставинами.

Надавши належну оцінку доводам, суд задовольнив заяву прокурора та відмовив у задоволенні позову.

Важливим інструментом своєчасної реалізації заходів представницького характеру на захист інтересів держави у сфері комунальної власності, а також формування сталої позиції правозастосування є **моніторинг судових рішень у Єдиному державному реєстрі судових рішень.**

Прокуратурою виявлено рішення Коропського районного суду Чернігівської області від 2017 року, яким за фізичною особою, без належних на те правових підстав, визнано право власності на нерухоме майно – господарське приміщення площею майже 500 кв. м під приводом набувальної давності.

Завдяки детальному вивченню матеріалів цивільної справи установлено, що судове рішення ухвалено з урахуванням виключно усних пояснень фізичної особи – позивача. Останній посилався на придбання нерухомого майна за договором купівлі-продажу у сільськогосподарського підприємства, яке на час розгляду справи Коропським районним судом уже було ліквідовано, та використання цього майна понад 10 років для здійснення господарської діяльності. Будь-яких інших достатніх і допустимих доказів, що підтверджують обставини набуття у користування господарських приміщень, фізичною особою не надано.

Незважаючи на наявність відповідної судової практики, роз'яснень вищих судів щодо підстав та порядку застосування положень ст. 344 ЦК України, місцевим районним судом неправильно застосовано норми матеріального права, внаслідок чого постановлено незаконне судове рішення.

Так, усупереч вимогам законодавства не надано належної уваги факту відсутності відкритого володіння цим майном, несплати протягом тривалого часу

платежів до бюджету за фактичне використання земельної ділянки під нерухомістю, несплати податків із доходів, отриманих від використання майна.

Наведене стало підставою для вступу прокурора у справу шляхом оскарження неправомірного судового рішення в інтересах держави в особі територіальної громади в апеляційному порядку. Постановою Апеляційного суду Чернігівської області від 14 травня 2018 року враховано позицію прокуратури Чернігівської області, незаконне рішення районного суду скасовано та у задоволенні позову фізичної особи відмовлено.

В аналогічний спосіб рішенням одного із районних судів області на підставі набувальної давності визнано право власності фізичної особи на нерухоме майно – дві нежитлові будівлі площею понад 900 кв. метрів.

Приймаючи рішення про задоволення позовних вимог, суд визнав їх обґрунтованими, посилаючись на інформацію сільської ради, на території якої знаходяться будівлі, та відомості самого позивача про набуття нерухомості на підставі договору купівлі-продажу.

Завдяки проведеній представницькій роботі не лише забезпечено захист інтересів держави в судовому порядку, а й конкретними прикладами встановлених порушень та вжитих заходів реагування вказано відповідним органам державної влади та місцевого самоврядування регіонального рівня на проблемні питання регіону

При цьому всупереч положенням цивільного законодавства судом не надано належної оцінки факту несплати упродовж тривалого часу платежів до бюджету за фактичне використання земельної ділянки під нерухомістю та відсутність відповідних доказів користування майном протягом 10 років.

Зазначене зумовило вступ у цю справу прокурора з метою оскарження судового рішення в апеляційному порядку.

Чернігівський апеляційний суд постановою від 13 листопада 2018 року з доводами прокурора погодився та незаконне судове рішення скасував.

Подальша робота щодо захисту майнових інтересів держави триває.

| Вивчення стану виконання судових рішень

Ураховуючи, що кінцевою метою вжитих заходів представницького реагування є реальне поновлення інтересів держави, прокурори приділяють значну увагу стану дійсного виконання судових рішень. Так, у минулому році вже відшкодовано 147,6 із 194 млн грн, що підлягають стягненню.

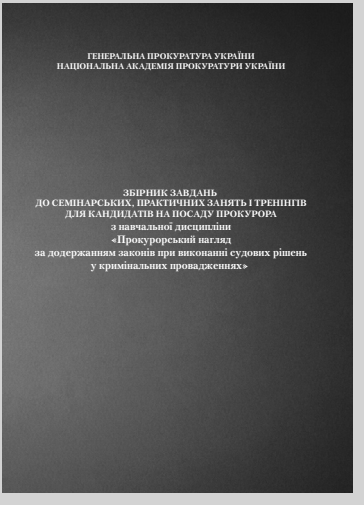
З метою активізації виконавчих дій прокурорами внесено 90 скарг на дії чи бездіяльність державних виконавців, у тому числі до суду, які задоволено.

Завдяки проведеній представницькій роботі не лише забезпечено захист інтересів держави в судовому порядку, а й конкретними прикладами встанов-

лених порушень та вжитих заходів реагування вказано відповідним органам державної влади та місцевого самоврядування регіонального рівня на проблемні питання регіону, зокрема щодо необхідності впорядкування правовідносин, пов'язаних із використанням земель лісового фонду, визначення меж та внесення до відповідних реєстрів даних про землі історико-культурного призначення та природно-заповідного фонду, щодо вжиття додаткових заходів до збереження та недопущення подальшого руйнування оздоровчих закладів для дітей, також з інших питань.

Інформацію підготовлено
управлінням представництва інтересів держави в суді
Прокуратури Чернігівської області

НОВІ ВИДАННЯ

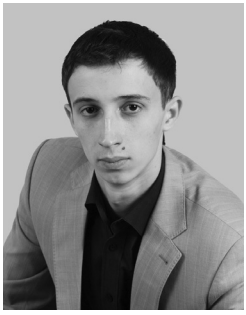

Збірник завдань до семінарських, практичних занять і тренінгів для кандидатів на посаду прокурора з навчальної дисципліни «Прокурорський нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях» / В.Г. Неділько, В.С. Кожухар, О.М. Подільчак. – Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. – 118 с.

ISBN 978-617-7500-69-7

Володимир Даруда
перший заступник керівника
Запорізької місцевої прокуратури № 2,
старший радник юстиції

Роман Самко
слухач Інституту спеціальної підготовки
Національної академії прокуратури України

ЗАХИСТ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ МІСТОБУДІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРЕДСТАВНИЦЬКИЙ ЧИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ?

Останнім часом в Україні спостерігається тенденція до збільшення будівництва об'єктів як промислового, так і житлового фонду, що зумовило появу значної кількості новобудов, особливо у великих містах обласного значення та приміській зоні.

Зі свого боку, органи місцевого самоврядування намагаються оновити генеральні плани міст та районів з метою збільшення, зокрема, площі земель для забудови.

Водночас замовники будівництва та суб'єкти господарювання для здешевлення вартості новобудов та збільшення купівельного попиту під час здійснення будівництва прагнуть уникнути деяких обов'язків, покладених на них державою та чинним законодавством.

Так, у ст. 40 Закону України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності» передбачено обов'язок замовника, який має намір щодо забудови земельної ділянки у відповідному населеному пункті, взяти участь у створенні та розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населеного пункту.

Порядок залучення, розрахунку розміру і використання коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту встановлюють органи місцевого самоврядування відповідно до зазначеного закону.

Пайова участь у розвитку інфраструктури населеного пункту полягає у перерахуванні замовником до прийняття об'єкта будівництва в експлуатацію до відповідного місцевого бюджету коштів для створення і розвитку зазначеної інфраструктури.

Граничний розмір пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту з урахуванням інших передбачених законом відрахувань не може перевищувати 4% загальної кошторисної вартості будівництва об'єкта – для житлових будинків, 10% – для нежитлових будівель і споруд.

> У статті 40 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» передбачено обов'язок замовника, який має намір щодо забудови земельної ділянки у відповідному населеному пункті, взяти участь у створенні та розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населеного пункту, що полягає у перерахуванні замовником до прийняття об'єкта будівництва в експлуатацію до місцевого бюджету коштів для створення і розвитку цієї інфраструктури

Однак, як свідчить статистика, замовники будівництва уникають вказаного обов'язку, штучно створюючи перешкоди у вигляді начебто відсутності у їх керівників відповідних повноважень, наданих статутними документами, несвоєчасного подання декларації про готовність об'єкта до експлуатації, затягування часу, відмови у підписанні відповідного договору з місцевою владою у зв'язку з завищенням, як на їх думку, розрахункових даних пайової участі тощо.

Використовуючи надані відповідно до ст. 131-1 Конституції України повноваження, органи прокуратури здебільшого реагують на такі порушення шляхом подання відповідного позову в інтересах держави в межах господарського судочинства.

Так, упродовж останніх років органами прокуратури України та органами місцевого самоврядування заявлено сотні позовів з указаного питання до замовників будівництва про визнання договору про пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту укладеним та стягнення відповідних сум грошових коштів із боржників.

Використання позакримінального способу захисту інтересів держави має право на існування, однак, на наш погляд, є неефективним, адже створює у забудовників почуття безкарності та вседозволеності.

Як правило, судові процеси за позовами прокурора в господарському судочинстві тривають декілька років: доводиться процесуальним шляхом захи-

щати інтереси держави у всіх судових інстанціях, включаючи Верховний Суд, а після того вживати подальших заходів із нагляду за виконанням судових рішень, постановлених за позовами прокурора.

Упродовж останніх років органами прокуратури України та органами місцевого самоврядування заявлено сотні позовів з указаного питання до замовників будівництва про визнання договору про пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту укладеним та стягнення відповідних сум грошових коштів із боржників

Яскравим прикладом судового зволікання є справа від 30 грудня 2015 року за зверненням Запорізької міської ради до Господарського суду Запорізької області з позовом до спільного українсько-американського підприємства «„Віннер-Форд Запоріжжя" Інтрейд Груп» про стягнення збитків у розмірі 96492,10 грн у зв'язку з ухиленням останніх від укладання договору про пайову участь у розвитку інфраструктури міста Запоріжжя (справа № 908/6334/15).

Вказана справа тривалий час слухалась у всіх судових інстанціях, оскільки, як вважав відповідач, ним було здійснено не будівництво, а реконструкцію нежитлової будівлі, що не покладає обов'язку виконання вимог ст. 40 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності».

Лише 9 серпня 2017 року Судова палата у господарських справах Верховного Суду дійшла правового висновку, що реконструкція, здійснена відповідачем, охоплюється законодавчим визначенням забудови.

Остаточну крапку у цій справі 17 січня 2018 року поставив уже Донецький апеляційний господарський суд, який залишив рішення Запорізького господарського суду від 1 грудня 2017 року, яким задоволено позовні вимоги Запорізької міської ради, без змін.

Очевидно, що за той час, доки тривають судові процеси, суб'єкти господарювання вільно встигають завершити будівництво, розподілити прибуток, реорганізуватись, або взагалі ліквідувати підприємство, що, звісно, призводить до того, що робота суб'єктів владних повноважень назавжди залишається лише на папері судового рішення.

Разом з тим зазначене дійсно становить проблему, оскільки розміри несплачених коштів на розвиток інфраструктури, зважаючи на значну кошторисну вартість будівництва населених пунктів, сягають мільйонів.

У зв'язку з цим дуже важливим, на нашу думку, є негайне внесення змін до чинного Кримінального кодексу України (КК України) щодо криміналізації діянь, пов'язаних з ухиленням від сплати пайової участі у розвитку інфраструктури населених пунктів, включення вказаних діянь до переліку корупційних із

вжиттям обов'язкових заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб.

Розглянемо окреслене питання детальніше.

Як свідчить судова практика, правоохоронні органи кваліфікують дії суб'єктів господарювання, які ухиляються від обов'язку пайової участі в розвитку інфраструктури, або за ст. 364-1 КК України, а саме як умисне, з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб використання всупереч інтересам юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми службовою особою такої юридичної особи своїх повноважень, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам держави, або, якщо замовником будівництва є фізична особа – за більш загальною нормою ст. 192 КК України, тобто як заподіяння значної майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою за відсутності ознак шахрайства.

Водночас застосувати спеціальну норму, передбачену у ст. 212 КК України (ухилення від сплати податків, зборів, обов'язкових платежів), начебто немає можливості, оскільки обов'язок забудовників зі сплати пайового внеску на розвиток інфраструктури населеного пункту не є податком за своєю правовою природою, не входить у систему оподаткування, про його існування немає жодного слова в Податковому кодексі України.

Як свідчить судова практика, правоохоронні органи кваліфікують дії суб'єктів господарювання, які ухиляються від обов'язку пайової участі в розвитку інфраструктури, або за ст. 364-1 КК України, або за більш загальною нормою ст. 192 КК України

Щодо положень ст. 364-1 КК України вважаємо, що в умовах сьогодення вона є недієвою.

Для прикладу наведемо перший в Україні виправдувальний вирок, винесений Києво-Святошинським районним судом Київської області від 24 листопада 2017 року у справі № 369/7076-17 за обвинуваченням директора ТОВ «Петрівський квартал» за ч. 2 ст. 364-1 КК України.

Як вбачається із судового рішення, сторона захисту вдалася до позиції, що директор згаданого товариства не мав правових підстав укласти договір про пайову участь у розвитку інфраструктури, оскільки наявний судовий спір у господарському судочинстві щодо розміру пайового внеску (понад 5 млн грн), з яким підприємство не згодне, а також тому, що для сплати пайового внеску потрібна згода загальних зборів товариства.

Дослідивши вказане судове рішення, доходимо висновку, що суд взяв до уваги факт наявності судового спору щодо розміру пайового внеску та трактував це на користь обвинуваченого як відсутність у останнього умислу на вчинення кримінального правопорушення, чим створено негативний правовий прецедент.

Водночас вважаємо, що зазначене рішення суду є логічним, оскільки неможливо та неправильно застосовувати загальну норму кримінального закону, яка містить таку ознаку суб'єктивної сторони, як прямий умисел, і виключає злочинну бездіяльність.

По-перше, обов'язок здійснювати позовну роботу покладено безпосередньо на відповідний орган місцевого самоврядування, який здебільшого самостійно заявляє відповідний позов, по-друге, ініціювання такого позову, в тому числі й прокурором, поза межами кримінального судочинства створює умови, коли довести надалі умисел замовників будівництва саме на зловживання владою (а особливо всупереч інтересам підприємства) практично неможливо.

Конструкція диспозиції ст. 364-1 КК України побудована таким чином, що для доведення вини службової особи потрібно довести, що вона виконала активні дії, спрямовані на спричинення майнової шкоди, тоді як у всіх порушеннях, пов'язаних зі сплатою пайового внеску, фактично наявна бездіяльність

Конструкція диспозиції ст. 364-1 КК України, як і ст. 364 КК України, побудована таким чином, що для доведення вини службової особи потрібно довести, що вона виконала активні дії, спрямовані на спричинення майнової шкоди, тоді як у всіх порушеннях, пов'язаних зі сплатою пайового внеску, фактично наявна бездіяльність.

Вважаємо, що наша позиція узгоджується з положенням ст. 40 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», якою покладено на забудовника безумовний обов'язок перерахувати певну суму коштів, і лише пасивні дії щодо виконання цього обов'язку (зокрема, зі створення штучних перешкод) фактично можуть утворювати склад певного кримінального правопорушення.

Тепер звернімося до диспозиції ст. 192 КК України. Так, дійсно, заподіянням майнової шкоди, відповідальність за яке передбачено цією статтею, охоплюються певні випадки бездіяльності, а саме: ухилення від обов'язкових платежів, перекручування договорів, незаконне користування пільгами тощо.

Таке тлумачення змісту диспозиції цієї статті бере початок ще з радянських часів. У Кримінальному кодексі України 1960 року містилася ст. 87 з майже такою самою назвою – «Спричинення майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою», а в постанові Пленуму Верховного Сулу України від 25 вересня 1981 року № 7, яка втратила чинність, було зазначено, що незаконне обернення на власну користь коштів, обов'язкових для сплати, має кваліфікуватись саме за ст. 87 Кримінального кодексу.

Чи можна застосовувати вказану норму сьогодні? Вважаємо, що ні.

По-перше, ця норма за своєю правовою природою є загальною та більш застосовною для дрібних побутових правочинів, де не потрібно деталізува-

ти способи вчинення злочину, оскільки наслідком не є спричинення збитків у особливо великих розмірах. Це випадки, коли особа привласнює певні кошти, проте відсутні ознаки шахрайства, або ухиляється від виконання своїх обов'язків зі сплати грошових коштів за тим чи іншим договором чи у разі його відсутності.

По-друге, погляньмо на санкцію ст. 192 КК України. Це – злочин невеликої тяжкості, кваліфікований склад якого навіть не передбачає покарання у вигляді позбавлення волі. Нісенітницею є той факт, коли до особи, яка не сплатила суму, еквівалентну 100 неоподатковуваним мінімумам доходів громадян (92 650 грн станом на 1 січня 2019 року), та особи, яка свідомо не сплачує до відповідного місцевого бюджету мільйони гривень, застосовується ідентичне покарання. Цілком зрозуміло, що забудовник не відчуває на собі тягар відповідальності та, не задумуючись, ухиляється від виконання свого обов'язку.

По-третє, скерувати до суду обвинувальний акт за ст. 192 КК України відповідно до чинних на сьогодні кримінально-правових засобів фактично неможливо. Так, строки давності за вчинення злочину вказаної категорії становлять щонайбільше 3 роки.

Беручи до уваги, що заяви про вчинення вказаного кримінального правопорушення надходять від заявників до органів прокуратури вже через рік-два після введення об'єктів в експлуатацію, що пов'язано з намаганням самостійно вирішити це питання в господарському порядку, прокурору після завершення досудового розслідування залишається лише виконати вимоги ст. 49 КК України та направити до суду клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до відповідальності.

По-четверте, чинний кримінальний процесуальний закон та реалії сьогодення однозначно не дають можливості отримати належні та допустимі докази у кримінальних провадженнях вказаної категорії. Кваліфікуючи дії за ст. 192 КК України, прокурор позбавлений можливості застосувати потужні інструменти негласних слідчих (розшукових) дій, передбачених главою 21 Кримінального процесуального кодексу України (КПК України). Зважаючи на те, що особа, яка не сплатила мільйони, точно не буде співпрацювати з прокурором, останньому важко аргументувати суду відсутність можливості отримати докази іншим шляхом, аніж проведенням їх вилучення, в тому числі під час обшуків, що ще більше затягує тривалість досудового розслідування.

Намагання отримати докази у спосіб, коли попередньо дії кваліфікуються за більш тяжким кримінальним правопорушенням, є «плодами отруйного дерева», про що неодноразово наголошував Європейський суд з прав людини, наприклад у справі «Яременко проти України» (заява № 66338/09).

З урахуванням наведеного, вважаємо, що чинний кримінальний закон фактично не містить дієвих інструментів захисту інтересів держави у разі ухилення

забудовниками від сплати пайового внеску на розвиток інфраструктури населених пунктів.

Також з аналізу структури Кримінального кодексу України вбачається неправильним і звернення до статей, які передбачають відповідальність та можуть бути де-факто застосовні до таких правопорушень, що містяться у розділах «Злочини проти власності» та «Злочини у сфері службової діяльності».

Очевидним є те, що це – злочин, а саме злочин у сфері господарської діяльності, який суттєво зачіпає інтереси держави, де має місце корисливий мотив, обернення прибутку на власну користь як результат ухилення від сплати обов'язкового, поки що цивільно-правового платежу, під час здійснення певної господарської діяльності.

Іншими словами, фактично немає значення, службова особа чи не службова вчинила, зловживає вона правом чи не зловживає – наявний факт ухилення від виконання покладеного на неї обов'язку, і цього достатньо. Абсурдним є витрачання слідчим часу на пошук відомостей, що певна особа дійсно є керівником, наділена організаційно-розпорядчими чи адміністративно-господарськими функціями, тоді як для виконання вимог Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» достатньо наявності загального суб'єкта, анкетні дані якого можна легко знайти в рішенні відповідного органу місцевого самоврядування про надання дозволу на будівництво та в декларації про початок будівництва, зареєстрованій в територіальному управлінні Державної архітектурно-будівельної інспекції.

Ми не наполягаємо, що такий кримінально-правовий делікт, як несплата пайового внеску, потрібно віднести до податкових зобов'язань, однак вважаємо, що ухилення від його сплати можна включити у конструкцію диспозиції ч. 1 ст. 212 КК України, додати до загального переліку, що не суперечитиме ні назві самої статті, ні розділу, до якого вона належить. Таким чином, кваліфікуючий та особливо кваліфікуючий склади вказаного кримінального правопорушення за санкцією цілком би забезпечили рівень відповідальності за його вчинення.

Водночас дуже важливим є внесення змін до розділу 14-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб» КК України та включення такого правопорушення до переліку злочинів, вчинення яких уповноваженою особою є підставою для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру.

Підсумовуючи викладене, стверджуємо, що наявні інструменти позакримінального впливу не забезпечують інтереси держави у бюджетній сфері, що потребує оновлення відповідних кримінально-правових засобів.

Борис Індиченко
керівник Одеської місцевої прокуратури № 2

ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ: ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ДОГОВОРУ ПРО ПОСТАВКУ ЯК ПІДСТАВА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Доступність інформації про публічні закупівлі – починаючи зі стадії оголошення про їх проведення до стадії проведення остаточних розрахунків між сторонами та виконання договору з публікацією копій усіх документів відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» – дає можливість виявляти порушення у цій сфері спеціально уповноваженим органам, активістам, працівникам правоохоронних органів.

Унаслідок моніторингу відомостей, що публікуються на офіційному порталі ProZorro, було виявлено порушення під час проведення закупівель пального одним із комунальних підприємств Одеської міської ради

Разом із тим гучні заголовки у засобах масової інформації про допущені порушення під час здійснення закупівель не завжди є такими, що містять інформацію, яка надалі може стати підставою для притягнення особи до кримінальної відповідальності, адже спеціальна норма за порушення у сфері публічних закупівель у Кримінальному кодексі України наразі відсутня.

Найбільш частими порушеннями у сфері публічних закупівель є: безпідставна дискваліфікація учасника, який запропонував найменшу ціну; дискримінаційні вимоги умов закупівлі; невчасне розміщення документації; неповне розміщення документації; порушення строків оприлюднення договору; завищення цін тощо.

Одеською місцевою прокуратурою № 2 систематично проводиться моніторинг відомостей, що публікуються на офіційному порталі оприлюднення інформації про публічні закупівлі України ProZorro (https://prozorro.gov.ua/).

Унаслідок такого вивчення було виявлено порушення під час проведення закупівель пального одним із комунальних підприємств Одеської міської ради. Так, встановлено, що після укладення договору на поставку товару – бензину марки А-92 та дизельного палива, керівник комунального підприємства Одеської міської ради уклав додаткові угоди, відповідно до яких підняв ціну за одиницю товару, не змінюючи при цьому загальну вартість договору та не перевищуючи 10-відсоткову межу, визначену Законом України «Про публічні закупівлі» (Закон).

Згідно зі ст. 36 Закону істотні умови договору про закупівлю не можуть змінюватися після його підписання до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі, крім передбачених випадків, серед яких – зміна ціни за одиницю товару не більше ніж на 10 відсотків у разі коливання ціни такого товару на ринку, за умови, що зазначена зміна не призведе до збільшення суми, визначеної в договорі.

Першим питанням, яке постає під час здійснення досудового розслідування, є гранично допустима кількість унесень таких змін до договору. У листі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо зміни істотних умов договору про закупівлю від 27 жовтня 2016 року зазначається, що норма пункту 2 ч. 4 ст. 36 Закону поширюється на договори про закупівлю у разі, якщо предметом закупівлі є товар. Залежно від коливання ціни товару на ринку сторони протягом дії договору про закупівлю можуть вносити зміни декілька разів у частині ціни за одиницю товару не більше ніж на 10 відсотків щоразу, з урахуванням попередніх змін, унесених до нього. Водночас внесення таких змін до договору про закупівлю повинно бути обґрунтованим та документально підтвердженим (аналогічна позиція висвітлена у роз'ясненнях Мінекономрозвитку від 7 квітня 2015 року № 3302-05/11398-07).

Згідно зі ст. 36 Закону України «Про публічні закупівлі» істотні умови договору про закупівлю не можуть змінюватися після його підписання до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі, крім передбачених випадків, серед яких – зміна ціни за одиницю товару не більше ніж на 10 відсотків у разі коливання ціни такого товару на ринку, за умови, що зазначена зміна не призведе до збільшення суми, визначеної в договорі

Вирішуючи питання про орган, який повинен надати інформацію про наявність чи відсутність коливань, важливо врахувати, що Державна служба статистики України (Держстат України) є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі статистики, одним з основним завдань якого є реалізація політики у сфері статистики. Держастат України відповідно до покладених до нього завдань, зокрема, організовує і проводить статистичні спо-

стереження за соціально-економічними та демографічними явищами та процесами, екологічною ситуацією в Україні та її регіонах шляхом збирання форм державної статистичної звітності та проведення спеціально організованих спостережень. Водночас перелік органів, установ та організацій, які уповноважені надавати відповідну інформацію щодо коливання ціни товару на ринку, не є вичерпним.

Під час досудового розслідування з'ясовано, що коливання цін у проміжок часу, протягом якого прийнято рішення про внесення змін до договору на поставку пального, укладеного комунальним підприємством Одеської міської ради, було відсутнє. Економічною експертизою встановлено заподіяння територіальній громаді в особі Одеської міської ради збитків, що перевищують 1,5 млн гривень

Доречно зауважити, що під час розгляду господарської справи № 910/4474/17 за позовом Національного антикорупційного бюро України до ПАТ «Укрзалізниця» та ТОВ «Вог аеро Джет» поставало й багато інших питань. Зокрема, яка була середня ринкова ціна дизельного палива? Який проміжок часу необхідно враховувати з метою визначення рівня коливання ціни нафтопродуктів на ринку? Чи має значення ціна на нафтопродукти на зовнішньому ринку? Які умови поставки FCA України – станції відвантаження? Також враховувалась інформація ДП «Держзовнішінформ» про ціни на пальне.

Саме таке коливання цін, яке стало підставою для підняття цін згідно з додатковими угодами до договору на поставку пального, укладеного комунальним підприємством Одеської міської ради, і було предметом досудового розслідування у кримінальному провадженні, процесуальне керівництво у якому здійснювалось Одеською місцевою прокуратурою № 2.

Під час досудового розслідування з'ясовано, що коливання цін у проміжок часу, протягом якого прийнято рішення про внесення змін до договору шляхом укладення додаткових угод, було відсутнє.

Проведеною економічною експертизою встановлено заподіяння територіальній громаді в особі Одеської міської ради збитків, що перевищують 1,5 млн грн. На зазначену суму міською радою було заявлено цивільний позов. Наразі обвинувальний акт щодо керівника комунального підприємства скеровано до суду.

Варто зауважити, що, зважаючи на реагування правоохоронних органів на такі порушення, а також прагнучи убезпечити учасника, що поставляє категорії товарів, ціна на які постійно змінюється, в умовах договору та тендерній документації дедалі частіше прописуються саме ті обов'язкові підстави, за наявності яких можливе підняття ціни на одиницю товару, що, безперечно, дасть можливість надалі уникнути зловживань у зазначеній сфері.

Світлана Неворотіна
старший викладач відділу підготовки прокурорів
з організації роботи в органах прокуратури
Інституту спеціальної підготовки
Національної академії прокуратури України

НАЛЕЖНИЙ РОЗПОДІЛ ОБОВ'ЯЗКІВ У ПРОКУРАТУРІ ЯК ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ЧИННИКІВ

Однією з найважливіших умов ефективного виконання покладених на органи прокуратури завдань та функцій є організація роботи на належному рівні, постійне удосконалення її стилю і методів.

Організація роботи в органах прокуратури здійснюється з метою вжиття організаційно-управлінських заходів, спрямованих на виконання функцій прокуратури, визначених Конституцією України, Законом України «Про прокуратуру», а також наказами Генерального прокурора з основних напрямів прокурорської діяльності.

Основною метою належної організації роботи є забезпечення злагодженої та ритмічної діяльності усього колективу прокуратури (як єдиної системи загалом, так і окремих її ланок); спрямування зусиль працівників на виконання поставлених перед ними практичних завдань; чітке визначення способів, методів, форм і стилю організації роботи та контролю виконання; створення максимально сприятливих умов праці для покращення якості роботи.

Організація роботи ґрунтується на визначених у ст. 3 Закону України «Про прокуратуру» засадах діяльності прокуратури: законності; справедливості; неупередженості та об'єктивності; верховенства права та визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю; територіальності; недопустимості незаконного втручання прокуратури в діяльність органів законодавчої, виконавчої і судової влади; прозорості[1].

1 Про прокуратуру: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. *Голос України.* 2014. № 206. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18 (дата звернення: 20.12.2018).

Деякі питання організації роботи в органах прокуратури, її структури та управління визначені в розділі ІІ «Організаційні основи системи прокуратури» Закону України «Про прокуратуру», зокрема щодо системи прокуратури України, повноважень Генерального прокурора, керівників регіональних та місцевих прокуратур.

Згідно з наказом Генеральної прокуратури України від 19 січня 2017 року № 15 «Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України» саме на керівників прокуратур усіх рівнів покладається забезпечення належної організації діяльності підпорядкованих органів прокуратури та працівників, спрямування їх на ефективне виконання функцій прокуратури

Проте конкретного, детального порядку організації роботи в органах прокуратури, опису її структури та управління в Законі України «Про прокуратуру» не передбачено. Натомість це питання регламентовано в наказі Генеральної прокуратури України від 19 січня 2017 року № 15 «Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України» (наказ ГПУ № 15)[2].

Згідно з наказом ГПУ № 15 саме на керівників прокуратур усіх рівнів покладається забезпечення належної організації діяльності підпорядкованих органів прокуратури та працівників, спрямування їх на ефективне виконання функцій прокуратури. Також у документі зазначено, що першочергову увагу керівникам слід приділяти удосконаленню організації роботи, управління та контролю виконання, впровадженню їх новітніх форм і методів, у тому числі з використанням сучасних інформаційних технологій. Саме вони безпосередньо і відповідають за цей напрям роботи.

В організації роботи органів прокуратури вагоме місце посідає такий компонент, як розподіл праці між працівниками (розподіл обов'язків).

У пункті 8 наказу ГПУ № 15 визначено, що належний розподіл обов'язків між керівництвом прокуратур і працівниками є одним із важливих організаційно-управлінських чинників. Здійснювати його необхідно з урахуванням загальних обсягів роботи, індивідуального навантаження, дотримуючись виваженого підходу та раціонального співвідношення між штатними одиницями керівників, прокурорів та інших працівників.

Суть розподілу службових обов'язків полягає в чіткому розмежуванні між працівниками роботи щодо виконання функцій і завдань прокуратури, що віднесені до її компетенції, напрямів діяльності, об'єктів нагляду та відповідальності.

[2] Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України: наказ Генеральної прокуратури України від 19 січня 2017 р. № 15 / Генеральна прокуратура України: офіц. веб-портал. URL: https://www.gp.gov.ua/ (дата звернення: 20.12.2018).

Метою розподілу обов'язків є об'єднання зусиль колективу прокуратури на вирішення поставлених завдань, підвищення відповідальності кожного за доручену ділянку роботи, забезпечення рівномірного навантаження на працівників з урахуванням їх особистих якостей, індивідуальних нахилів, фахової підготовки, кваліфікації, практичного досвіду, складності та обсягів роботи.

Як зазначає П.М. Каркач, чіткий, добре продуманий розподіл обов'язків є неодмінною умовою ефективності колективної роботи. Він сприяє її удосконаленню, узгодженості дій працівників, забезпечує раціональне використання індивідуальних можливостей кожного та підвищує персональну відповідальність за кінцевий результат роботи[3].

> Розподіл обов'язків у органах прокуратури здійснюється за функціональним (залежно від функцій прокуратури із визначенням конкретних працівників, відповідальних за організацію їх виконання) та територіальним (покладення на прокурора роботи на певній території щодо певної групи об'єктів) принципами

Розподіл обов'язків здійснюється за функціональним (предметним) та територіальним принципами.

Функціональний (предметний) принцип розподілу обов'язків формується залежно від функцій прокуратури із визначенням конкретних працівників, відповідальних за організацію їх виконання. У разі застосування цього принципу за кожним закріплюється коло обов'язків, які можуть стосуватися виконання як однієї, так і декількох функцій.

Територіальний принцип закріплено у ст. 3 Закону України «Про прокуратуру», суть якого полягає у покладенні на прокурора роботи на певній території щодо певної групи об'єктів.

З огляду на практику прокурорської діяльності виділяємо ще один – об'єктний принцип розподілу, який полягає у визначенні конкретних об'єктів нагляду чи їх групи, документальному визначенні предмета діяльності з метою практичного впливу на нього шляхом реалізації відповідних повноважень[4].

Розподіляючи обов'язки між працівниками прокуратури, необхідно враховувати низку чинників суб'єктивного та об'єктивного характеру. До суб'єктивних чинників можна віднести рівень практичного досвіду та здібностей працівників, їх теоретичної підготовки. Крім цього, доцільно враховувати бажання та індивідуальну схильність до виконання обов'язків кожним працівником прокуратури.

---

[3] Каркач П.М. Організація роботи прокуратури міста, району. Методичний посібник з організації роботи в міських, районних прокуратурах. Харків: Право, 2008. 352 с. С. 28.

[4] Довідник керівника місцевої прокуратури: довідкове видання / кол. авт.; за ред. Г.В. Попова, Ю.В. Шевченка, О.З. Гладуна. Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. 318 с. С. 23.

До об'єктивних чинників належать особливості структури прокуратури (стосовно місцевих прокуратур це – наявність (відсутність) відділів, територіальна юрисдикція та принципи організації діяльності, структура правоохоронних органів та судової системи, території обслуговування, кількість об'єднаних у ній адміністративно-територіальних одиниць, їх території, віддаленість, чисельність населення), стан законності та інші[5].

З огляду на практику прокурорської діяльності виділяємо ще один – об'єктний принцип розподілу обов'язків, який полягає у визначенні конкретних об'єктів нагляду чи їх групи, документальному визначенні предмета діяльності з метою практичного впливу на нього шляхом реалізації відповідних повноважень

Щодо здійснення розподілу обов'язків слід мати на увазі, що згідно із Законом України «Про прокуратуру» та наказами Генеральної прокуратури України окремі питання віднесено до виключної компетенції керівників прокуратури. Зокрема, Генеральний прокурор, керівники регіональних та місцевих прокуратур, їх перші заступники та заступники відповідно до розподілу обов'язків, здійснюючи нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, координують діяльність правоохоронних органів відповідного рівня у сфері протидії злочинності (ст. 25 Закону України «Про прокуратуру»). У наказі ГПУ № 15 передбачено, що забезпечення належної організації діяльності підпорядкованих органів прокуратури та працівників покладено на керівників прокуратур усіх рівнів. Перекладання цих обов'язків на підлеглих працівників є неприпустимими.

Наказ про розподіл обов'язків не є сталим документом. Зміна розподілу обов'язків за наявності підстав має бути динамічною. У зв'язку з кадровими, функціональними, структурними змінами, а також у разі збільшення або зменшення обсягів роботи керівникам прокуратури необхідно переглядати розподіл обов'язків.

Відповідно до пункту 9 наказу ГПУ № 15 обов'язки між керівництвом органів прокуратури розподіляються наказами Генерального прокурора, керівників регіональних та місцевих прокуратур.

Зауважимо, що в ст. 9 Закону України «Про прокуратуру» до повноважень Генерального прокурора віднесено здійснення розподілу обов'язків між першим заступником та заступниками Генерального прокурора. Проте для керівників регіональних та місцевих прокуратур таке право розподілу обов'язків у законодавстві не визначено.

[5] Каркач П.М. Організація роботи прокуратури міста, району. Методичний посібник з організації роботи в міських, районних прокуратурах. Харків: Право, 2008. 352 с. С. 30.

Відповідно до ст.ст. 11, 13 Закону України «Про прокуратуру» до повноважень керівників регіональної та місцевої прокуратури віднесено видання наказів із питань, що належать до їх адміністративних повноважень.

Крім цього, в ст. 17 Закону «Про прокуратуру» встановлено право для керівника регіональної прокуратури видавати письмові накази адміністративного характеру, що є обов'язковими для виконання першим заступником, заступниками, керівниками та заступниками керівників підрозділів, прокурорами відповідної регіональної прокуратури та керівниками місцевих прокуратур, розташованих у межах адміністративно-територіальної одиниці, що підпадає під територіальну юрисдикцію відповідної регіональної прокуратури.

> Керівник відповідно до своїх повноважень видає обов'язкові для виконання прокурорами в межах їх адміністративного підпорядкування накази адміністративного характеру, зокрема про розподіл обов'язків між першим заступником та заступниками керівника прокуратури, прокурорами відповідної прокуратури, керівниками структурних підрозділів та їх заступниками, з питань внутрішнього трудового розпорядку, щодо порядку розгляду звернень та запитів

У цій статті передбачено, що керівник місцевої прокуратури також має право видавати письмові накази адміністративного характеру, що є обов'язковими до виконання його першим заступником, заступниками, керівниками та заступниками керівників підрозділів, прокурорами відповідної місцевої прокуратури.

Накази адміністративного характеру видаються керівником відповідно до його повноважень та є обов'язковими до виконання прокурорами в межах їх адміністративного підпорядкування. Такі накази реалізують адміністративні (організаційні) повноваження керівника прокуратури відповідного рівня та спрямовані на успішне виконання органом прокуратури й окремим прокурором їхніх функцій, закріплених у Конституції та законах України.

Як свідчить практика, це можуть бути накази про розподіл обов'язків між першим заступником та заступниками керівника прокуратури, прокурорами відповідної прокуратури, керівниками структурних підрозділів та їх заступниками, з питань внутрішнього трудового розпорядку, щодо порядку розгляду звернень та запитів тощо.

У статті 17 Закону України «Про прокуратуру» також встановлено право перших заступників і заступників керівників органів прокуратури відповідно до розподілу обов'язків видавати письмові накази адміністративного характеру, що є обов'язковими до виконання підлеглими прокурорами відповідного органу прокуратури.

Водночас, як зазначено в пункті 9.2 наказу ГПУ № 15 обов'язки між працівниками місцевих прокуратур з урахуванням їх структури розподіляються наказами керівників цих прокуратур та/або їх перших заступників чи заступників згідно з компетенцією.

Положення про надання таких повноважень першим заступникам та заступникам керівників місцевих прокуратур є законодавчою новелою: раніше вони не мали такого права. Враховуючи теперішню структуру місцевих прокуратур, зокрема створення в ній таких підрозділів, як відділи (ст. 12 Закону України «Про прокуратуру»), це право відіграє суттєву роль для належної організації роботи місцевої прокуратури, особливо у разі значної віддаленості відділу місцевої прокуратури від «центрального офісу».

Убачається за доцільне на законодавчому рівні закріпити за керівниками регіональних і місцевих прокуратур право розподілу обов'язків між їх першими заступниками та заступниками та врегулювати адміністративні повноваження начальників відділів місцевих прокуратур

Слід зазначити, що в ст. 39 Закону України «Про прокуратуру» посади керівника підрозділу місцевої прокуратури та його заступника (начальника відділу та його заступника) віднесено до адміністративних посад. Проте ні в Законі України «Про прокуратуру», ні в наказі Генеральної прокуратури України від 19 січні 2017 року № 15 «Про основні засади організації роботи в органах прокуратури України» осіб, які обіймають ці посади, не наділено адміністративно-управлінськими функціями, наприклад такими, як видання письмових наказів адміністративного характеру.

Таким чином, начальник відділу у складі місцевої прокуратури, на якого покладаються адміністративні повноваження, організовуючи роботу відділу та здійснюючи безпосередньо управління відділом, не має на це законодавчо визначених повноважень.

Попри те, що в Законі України «Про прокуратуру» передбачено право керівників регіональних та місцевих прокуратур видавати письмові накази адміністративного характеру, дотепер у законодавстві не врегульовано їхні повноваження щодо здійснення розподілу обов'язків між першим заступником та заступниками аналогічно до того, як, до речі, це передбачено в ст. 9 Закону України «Про прокуратуру» для посади Генерального прокурора.

У зв'язку із зазначеним убачається за доцільне на законодавчому рівні закріпити за керівниками регіональних і місцевих прокуратур право розподілу обов'язків між їх першими заступниками та заступниками та врегулювати адміністративні повноваження начальників відділів місцевих прокуратур.

Ольга Загорська
викладач відділу підготовки прокурорів
з організації роботи в органах прокуратури
Інституту спеціальної підготовки
Національної академії прокуратури України

Людмила Шмаль
викладач відділу підготовки прокурорів
з організації роботи в органах прокуратури
Інституту спеціальної підготовки
Національної академії прокуратури України

ДРУЖБА В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ЯК ПРОЯВ ПРИВАТНОГО ІНТЕРЕСУ: ЗА І ПРОТИ

Унаслідок погіршення соціально-економічної ситуації в Україні невпинно знижується рівень недовіри громадян до правоохоронних органів. Згідно з проведеним у 2018 році соціологічним дослідженням, 41% респондентів взагалі не довіряють органам прокуратури. Серед інститутів держави та суспільства громадяни найбільше покладаються на волонтерські організації (їм довіряють 65,2% опитаних), церкву (61,1%), Збройні Сили України (57,2%), добровольчі батальйони (50,0%), Державну службу України з надзвичайних ситуацій (51,1%), Державну прикордонну службу України (50,7%), Національну гвардію України (48,6%), громадські організації (43,4%) – кількість респондентів, які довіряють цим інститутам, на статистично значимому рівні перевищує кількість тих, хто їм не довіряють[1].

Утім одним із ефективних засобів зміцнення авторитету органів державної влади, підвищення рівня довіри населення до діяльності органів прокуратури

[1] Довіра громадян України до суспільних інститутів. Результати соціологічного дослідження / Центр Разумкова. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/socio/2018_06_press_release_ua.pdf (дата звернення: 24.01.2019).

зокрема, вбачається неухильне додержання посадовими та службовими особами вимог антикорупційного законодавства.

У Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 року, ратифікованій Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V, встановлено необхідність створення, підтримання та зміцнення систем, які запобігають виникненню конфлікту інтересів.

Європейська комісія за демократію через право (Венеціанська комісія) на 106-му пленарному засіданні у березні 2016 року ухвалила Контрольний список питань для оцінки дотримання верховенства права, схвалений Комітетом міністрів Ради Європи та Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи. У пункті 70 цього списку зазначено, що «у законодавстві необхідно дотримуватися принципу рівності: воно повинно забезпечувати однаковий підхід у подібних ситуаціях і різний підхід у різних ситуаціях, а також гарантувати рівність за наявності будь-яких причин для потенційної дискримінації»[2].

Національне антикорупційне законодавство містить норми щодо запобігання та врегулювання потенційного, реального конфлікту інтересів. Приватний інтерес є тією категорією, що визначає суб'єктивне ставлення особи до прийняття рішення, вчинення чи невчинення дій під час реалізації повноважень.

У рішенні Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 року № 18-рп у справі про охоронюваний законом інтерес[3] зазначено: «Етимологічний зміст слова ,,інтерес" включає: а) увагу до кого-, чого-небудь, зацікавлення кимось, чимось; цікавість, захоплення; б) вагу; значення; в) те, що найбільше цікавить кого-небудь, що становить зміст чиїхось думок і турбот; г) прагнення, потреби; д) те, що йде на користь кому-, чому-небудь, відповідає чиїмось прагненням, потребам; вигоду, користь, зиск. У загальносоціологічному значенні категорія ,,інтерес" розуміється як об'єктивно існуюча і суб'єктивно усвідомлена соціальна потреба, як мотив, стимул, збудник, спонукання до дії; у психології – як ставлення особистості до предмета як до чогось для неї цінного, такого, що притягує. В юридичних актах термін ,,інтерес", враховуючи його як етимологічне, так і загальносоціологічне, психологічне значення, вживається у широкому чи вузькому значенні як самостійний об'єкт правовідносин, реалізація якого задовольняється чи блокується нормативними засобами». Суд також звертає

[2] Контрольный список вопросов для оценки соблюдения верховенства права: принят на 106-м пленарном заседании Венецианской комиссии (11–12 марта 2016 г.). URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-rus (дата звернення: 24.01.2019).

[3] Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес) від 1 груд. 2004 р. № 18-рп/2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04 (дата звернення: 24.01.2019).

увагу на те, що «інтерес може бути як охоронюваним законом, правоохоронюваним, законним, так і незаконним, тобто таким, що не захищається ні законом, ні правом, не повинен задовольнятися чи забезпечуватися ними, оскільки такий інтерес спрямований на утиск прав і свобод інших фізичних і юридичних осіб, обмежує захищені Конституцією та законами України інтереси суспільства, держави чи ,,всіх співвітчизників'' або не відповідає Конституції чи законам України, загальновизнаним принципам права».

Законом України «Про запобігання корупції» приватний інтерес визначено як будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі тими, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях[4]. Однак той факт, що визначення поняття «приватний інтерес» у Законі розпочато зі слів «будь-який» і містить невичерпний перелік соціальних відносин, означає, що це поняття може бути невиправдано широким. Приватний інтерес може ґрунтуватися на корисливому, кар'єристському, амбіційному, егоїстичному, сексуальному чи іншому мотиві. Приватний інтерес включає й інтерес задовольнити потреби, вигоди, користь третіх осіб[5].

В аспекті встановлення наявності конфлікту інтересів під час реалізації прокурором своїх службових повноважень викликає неабияку зацікавленість можливість віднесення до прояву приватного інтересу перебування прокурора у «друзях» в іншого учасника процесу в соціальних мережах.

У Законі України «Про запобігання корупції» приватний інтерес визначено як будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі тими, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях

У Сполучених Штатах Америки складається доволі суперечлива практика розгляду спорів, які стосуються цього питання. Наприклад, Верховний суд штату Флорида розглядав справу щодо процесуальних наслідків віртуальної «дружби» на Facebook адвоката і судді, які беруть участь в одному процесі. Позивач, юридична фірма, ініціювала відсторонення судді від розгляду вказаної справи.

[4] Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18 (дата звернення: 24.01.2019 р.).

[5] Рекомендації щодо запобігання виникненню реального чи потенційного конфлікту інтересів у діяльності працівників органів прокуратури та шляхи їх врегулювання: схвалено 20 жовт. 2017 р., прот. № 6 / Генеральна прокуратура України: офіц. сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/scientifically_methodical_advice.html?_m=publications&_t=rec&id=170134 (дата звернення: 24.01.2019).

Думки суддів Верховного суду штату Флорида розділились. Більшість (4 із 7) вказали, що «дружба на Facebook – це цифровий зв'язок між людьми, більш випадковий і менш постійний, ніж традиційна дружба». Суд визнав, що віртуальні відносини можуть варіюватися за ступенем близькості – від дуже тісних до стадії «віртуального незнайомця». «Багато користувачів Facebook мають тисячі друзів і можуть не знати або навіть не пам'ятати про їх додавання», – наголошується в рішенні суду.

При цьому суд звернув увагу, що дружба на Facebook сама по собі не надає «жодної суттєвої інформації» про будь-які фактичні відносини між особами, а також що жодна розумна людина не буде сумніватися в неупередженості судового розгляду виключно через те, що суддя й адвокат є друзями на Facebook з відносинами невизначеного характеру.

Розглядаючи справу щодо процесуальних наслідків віртуальної «дружби» на Facebook адвоката і судді, які беруть участь в одному процесі, Верховний суд штату Флорида визнав, що контактування в соцмережах – це цифровий зв'язок між людьми, більш випадковий і менш постійний, ніж традиційна дружба. Проте у чотирьох штатах США – Каліфорнії, Коннектикуті, Массачусетсі та Оклахомі – дозволяється відведення суддів через дружбу з учасниками процесу на Facebook

Троє суддів в окремій думці висловились, що використання соціальних мереж «загрожує ризиком, який може підірвати впевненість у здатності судді бути нейтральним арбітром». Унаслідок цього у чотирьох штатах – Каліфорнії, Коннектикуті, Массачусетсі та Оклахомі – дозволяється відведення суддів через дружбу з учасниками процесу на Facebook.

Дорадчий комітет з питань суддівської етики Верховного суду штату Флорида заборонив суддям залучати до кола своїх «друзів» таких соцмереж, як Facebook, адвокатів, які можуть з'явитися перед цими суддями в суді. Комітет з питань суддівської етики штату Массачусетс та Дорадчий комітет з питань суддівської етики штату Оклахома дійшли висновку, що судді можуть мати свої сторінки у Facebook. Дорадчий комітет штату Оклахома зауважив, що суддя може мати свою сторінку в соціальних мережах і долучати до кола «друзів» «будь-яку особу, яка не з'являється регулярно або яка малоймовірно з'явиться в суді даного судді і якщо цей суддя не використовує мережу у спосіб, що може стати порушенням Кодексу суддівської поведінки». Зі свого боку Комітет з питань суддівської етики штату Массачусетс зазначив: «Комітет вважає, що Кодекс забороняє суддям у будь-який спосіб спілкуватися в соціальних мережах з адвокатами, які можуть з'явитися перед ними в суді. Іншими словами, якщо дати більш чітке формулювання, судді можуть бути „друзями" тільки з тими

адвокатами, через яких вони готові взяти самовідвід, коли ті з'являться перед ними в суді»[6].

Натомість вітчизняна практика свідчить про таке. Ухвалою Фрунзенського районного суду м. Харкова від 7 травня 2018 року відмовлено у задоволенні заяви захисника обвинуваченої про відвід прокурору. Посилаючись на те, що прокурор має дружні стосунки з потерпілою, що підтверджується роздруківкою із соціальної мережі Facebook, захисник обвинуваченого заявив клопотання про його відвід, оскільки ця обставина «зумовлює заінтересованість прокурора … в результатах кримінального провадження та викликає у сторони захисту обґрунтований сумнів у його неупередженості як державного обвинувача».

Наявність факту «дружби» в соціальних мережах може сприйматися іншими як враження про існування у працівника приватного інтересу, який може вплинути на об'єктивність і неупередженість у прийнятті рішень, вчиненні дій

У задоволенні заяви захисника обвинуваченої суд відмовив, зазначивши, зокрема, що створення в соціальній мережі сторінки для певної особи і той факт, що вона до вподоби іншим користувачам інтернет-ресурсу незалежно від її статусу в жодному разі не є приводом для сумніву в питанні спілкування вказаних осіб в позаробочий час та поза межами судових засідань.

Суд дійшов висновку, що «позначення певної особи в соціальних мережах як „друга" не можна трактувати як вказівку на ступінь або інтенсивність відносин прокурора з такою особою, тобто про дружбу у звичайному розумінні цього слова. Отже, передчасно говорити про недотримання принципу неупередженості, оперуючи лише такими формальними ознаками».

Утім наявність факту «дружби» в соціальних мережах може сприйматися іншими як враження про існування у працівника приватного інтересу, який може вплинути на об'єктивність і неупередженість у прийнятті рішень, вчиненні дій[7].

Розрізнена судова практика вирішення вказаних спорів свідчить про те, що у разі сумнівів стосовно наявності приватного інтересу у прокурора, опираючись на досвід Сполучених Штатів Америки, Федеративної Республіки Німеччина, Латвійської Республіки, Румунії, Фінляндської Республіки, слід «розкривати інформацію» про цей факт керівнику, колегіальному органу, суду, іншим учас-

[6] Суд розглянув справу щодо «дружби» судді та адвоката у Fasebook / Лойер: сайт юрид. новин. URL: http://loyer.com.ua/uk/sud-rozglyanuv-spravu-shhodo-druzhbi-suddi-ta-advokata-u-facebook/ (дата звернення: 24.01.2019).

[7] Суд: «Сам по собі факт перебування прокурора у „друзях" в соціальній мережі Facebook з учасниками процесу не є підставою для відводу» (з пост. Фрунзенського район. суду м. Харкова, справа № 645/2378/17 від 7 трав. 2018 р.). URL: https://protocol.ua/ua/sud_sam_po_sobi_fakt_perebuvannya_prokurora_u_druzyah_v_sotsialniy_meregi_facebook_z_uchasnikami_protsesu_ne_e_pidstavoyu_dlya_vidvodu_(frunzenskiy_rayonniy_sud_m_harkova_sprava_645_2378_17_07_05_18)/ (дата звернення: 24.01.2019).

никам процесу (якщо про такий факт стало відомо в суді) для з'ясування думки щодо довіри прокурору. Якщо висловлено сумніви стосовно неупередженості та об'єктивності під час виконання повноважень, доцільно вирішувати питання про врегулювання конфлікту інтересів відповідно до порядку, визначеного законодавством. Аналогічна рекомендація для суддів зазначена у рішенні Ради суддів України від 4 листопада 2016 року № 75[8].

[8] Рекомендації щодо запобігання виникненню реального чи потенційного конфлікту інтересів у діяльності працівників органів прокуратури та шляхи їх врегулювання: схвалено 20 жовт. 2017 р., прот. № 6 / Генеральна прокуратура України: офіц. сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/scientifically_methodical_advice.html?_m=publications&_t=rec&id=170134 (дата звернення: 24.01.2019).

НОВІ ВИДАННЯ

Вийшло друком наукове фахове видання «Вісник Національної академії прокуратури України» № 3(55)'2018, в якому вміщено статті, присвячені, зокрема, питанням прокурорської діяльності, цивільного і господарського процесів, кримінального права, запобігання та протидії корупції.

Надруковано також «Вісник Національної академії прокуратури України» № 4(56)'2018. Статті, що увійшли до журналу, висвітлюють актуальні питання прокурорської діяльності, кримінології, кримінального процесу, криміналістики й оперативно-розшукової діяльності.